

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI PROGRAMI

KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ
HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mikdat KASAP

İSTANBUL 2021

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI PROGRAMI

**KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ
HAYATI VE ESERLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mikdat KASAP

170301020

Danışman

Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İSTANBUL 2021

19/10/2021

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı'nda 170301020 numaralı Mikdat KASAP'ın hazırladığı "Kâtipzâde Mehmed Refî Efendi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili II. Tez Savunma Sınavı, 19/10/2021 Salı günü saat 13:00 'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:.... da yapılacaktır.

Tez Adı Değişikliği Yapılması Halinde: Tez adının Kâtipzâde Mehmed Refî' Efendi Hayatı Ve Eserleri şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Tarih	İmza
(Danışman) Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI	19/10/2021	KABUL
Prof. Dr. Sacit AÇIKGÖZOĞLU	19/10/2021	KABUL
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa N. ÇELEBİ	19/10/2021	KABUL
.....	.../.../20...	.....
.....	.../.../20...	.....

*2. Danışman varsa doldurulacak

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mikdat KASAP

Düzeltilme Metni

- 1- Fotoğraflar eklendi.
- 2- Yazım hataları düzeltildi.

KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ HAYATI VE ESERLERİ

Mikdat KASAP

ÖZET

18 yy'da yaşamış olan Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi, hekim, şâir ve hattat kimliği ile dönemin büyük entelektüelleri arasında bilinmektedir. Kâtibzâde, hat sanatında sülüs, nesih, dîvanî ve nesta'lik yazılarda hayli güzel eserler bırakmış kabiliyettir.

Tezde onun meslek hayatında yapmış olduğu hizmetler ve farklı yönlerine temas edilmiş, hayatı ve ailesi, öğrenim durumu, tıp alanındaki çalışmaları ve şâirlik yönü yanında, Kâtibzâde'nin hat tahsili, hocaları ve talebeleri ele alınmış kendine has üslûbu incelenmiştir.

Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin günümüze ulaşan, ulaşmamış ve gün yüzüne çıkmamış birçok eserleri bulunmakta olduğu bilinmektedir. Yaşadığı dönem itibariyle günümüze kadar gelen eserleri arasında kıt'alar, levha boyutunda yazılar, dîvanî tezkire ve birçok yapıda taş mahkûk eserler bulunmaktadır.

Bu eserler incelenip ve eserlerin altına günümüz türkçesi ile açıklamaları yapılmış ve eserler hakkında genel bilgiler yazılmıştır. Taşa mahkûk eserleri tarafımdan tek tek yerinde incelenip fotoğrafları çekilmiş, tezin ilgili sayfalarında açıklamaları ve genel bilgileriyle yer almıştır.

Anahtar kelimeler: Hat Sanatı, Mehmed Refî', Nesta'lik, Türk Nesta'lik Ekolü, Hekim, Şair

KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ LIFE AND WORKS

Mikdat KASAP

ABSTRACT

Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi, who lived at 18 yx, is one of the great intellectuals of his era. He had very capable of writing thuluth, nesih, divani and nesta'lik. At the same time, Kâtibzâde who had been engaged in medicine for many years, was also a good poet.

In this research, Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi different aspects of his profession has been addressed. Especially in the calligraphy field, life and family of Kâtibzâde, education status, his efforts in the medical field and poemaking are mentioned. In his life and the different majors that he was into, his education status, teachers, his unique style and his own interpretation of the calligraphy were examined in the foreground in the field of calligraphy.

There are many works of Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi, some have survived to the present day and some have not been or yet uncovered. Among the works that have survived from the period of his life until today, Kita's, Plate-sized art Works, Divani tezkire and engraved-writings on stone works in many structures.

These works were examined and their descriptions were made in modern Turkish and general information was written about the works. The works of engraved-writings one by one were examined and photographed by the researcher personally in the site and described and general information were provided.

Key Words: Calligraphy art, Mehmed Refî', Nesta'lik, Türk Nesta'lik School, Doctor, Poet

ÖNSÖZ

İslâm sanatları içinde, Hüsn-i hat sanatının ayrı bir yeri ve önemi vardır. İslam yazı sanatı Kuran-ı Kerim merkezli gelişmiş olup, Allah kelamını estetik değerler ve ondan doğan bir takım kurallarla yazan hattatlar, en güzeli bulmak için kamış kalemlerini hokkalarına batırmış ve aşkla muhabbetle yazma çabalarını sürdürmüşlerdir.

Özellikle Türk hattatları da yazı estetiğini geliştirmek için büyük gayret göstermişler, muhtelif hat çeşitlerinde harf anatomisi, satır mantığı ve istif anlayışı bakımından bir takım yeni perspektifler ortaya koymuşlardır. Böylece farklı ekoller ve üslûblar ortaya çıkmış ve asırlar boyu çeşitli tavırlarda birbirinden güzel eserler meydana getirmişlerdir.

Farklı dönemleri temsil eden hattatlar, tıpkı klasik ilimlerde olduğu gibi bir silsile halinde ustadan çırağa icazet yoluyla geleneksel birikimi nesilden nesile taşıyarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Döneminin büyük Türk hattatları arasında yerini alan Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi, sülûs, nesih, divânî ve özellikle nesta'lik yazıda bir hayli eser vermesi yanında hekimlik yapmış aynı zamanda iyi bir derecede şâir olarak bilinmektedir.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kâtibzâde'nin hayatı, kişiliği ve meslek yaşamı hakkında bilgi verilmekte, ikinci bölümde hattatlığına değinilerek nesta'lik yazısı ve İran ve Türk nesta'lik arasındaki farklar ile Mehmed Refî' Efendi'nin hocaları ve talebeleri hakkında bilgilere yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise Kâtibzâde'nin yazdığı yazı çeşitleri konu edilmektedir.

Bu tezi meydana getirmemde bana maddi manevi desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI'na müteşekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
FOTOĞRAF LİSTESİ	IX
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
1. KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ'NİN HAYATI ŞAHSİYETİ	2
1. 1. 1. Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin Doğumu ve Ailesi	2
1. 1. 2. Eğitim Hayatı ve Hat Eğitimi	3
1. 1. 3. Resmi Vazifeleri ve Hekimliği	8
1. 2. ŞAHSİYETİ	13
İKİNCİ BÖLÜM	17
2. HATTATLIĞI VE TÜRK NES'TALİKİNE KATKISI	17
2. 1. HOCALARI	17
2. 1. 1. Abdülbâkî Ârif Efendi (ö. 1713)	17
2. 1. 2. Durmuşzâde Ahmed Efendi (ö. 1665-1666)	19
2. 1. 3. Eğrikapılı Mehmed Râsim Efendi (ö. 1688)	21
2. 2. TALEBELERİ.....	23
2. 2. 1. Ahmed Bosnavî (ö. 1686)	23

2. 2. 2. Seyyid Osman Üveysî Efendi (ö. 1787-1788).....	23
2. 2. 3. Şerifzâde Seyyid Mehmed Efendi (ö. 1779)	25
2. 3. TÜRK VE İRAN NESTA'LİK YAZI ÜSLÛBUNDA FARKLAR	26
2. 4. KÂTİBZÂDE'NİN TÜRK NESTA'LİKİNE KATKISI	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
3. MEHMET REFÎ' EFENDİ'NİN ESERLERİ (Katalog)	31
3. 1. NESTA'LİK ESERLERİ.....	34
3. 2. SÛLÛS NESİH, DİVANİ YAZILARI	84
3. 3. TAŞA MAHKUK OLANLAR	88
SONUÇ	109
KAYNAKÇA	110
DİZİN	113
ESER RAPORU	115

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1. Kâtibzâde'nin bir nesta'lik meşk detayı	6
Fotoğraf 2. Mehmed Esat Yesarî'nin Kâtibzâde'den Nesta'lik icazet Kıt'ası ...	7
Fotoğraf 3. Hekimbaşılığında kullandığı mührü	10
Fotoğraf 4. Hekimbaşı Kâtibzâde Mehmet Refî' Efendi'nin bir arzı	11
Fotoğraf 5. Kâtibzâde ile Gevrekzâde Hasan Efendi'nin el yazıları	12
Fotoğraf 6. Rumeli Kazaskeri olması vesilesiyle söylediği tarih manzumesi ...	15
Fotoğraf 7. Kâtibzâde'nin Mezar yeri	16
Fotoğraf 8. Kâtibzâde'nin günümüzde medfun olduğu yer	16
Fotoğraf 9. Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Karalaması	18
Fotoğraf 10. Durmuşzâde Ahmed Efendi'ye ait Kıt'a	20
Fotoğraf 11. Eğrikapılı Rasim Efendi'ye ait Kıt'a	22
Fotoğraf 12. Osman Üveysi Efendi'ye ait Kıt'a	24
Fotoğraf 13. Dal, he, elif harfleri detay	27
Fotoğraf 14. Re, he, ye harfleri detay	27
Fotoğraf 15. Nun, mim, dal, re ve elif harfleri detay	28
Fotoğraf 16. Vav, dal ve nun harfleri detay	28
Fotoğraf 17. Dal, re ve ye harfleri detay	29
Fotoğraf 18. Re ve mim harfleri detay	29
Fotoğraf 19. Dal ve he harfleri detay	30
Fotoğraf 20. Mâil Nesta'lik Kıt'a, İÜNEK	34
Fotoğraf 21. Mâil Nesta'lik Kıt'a, TSMK	36
Fotoğraf 22. Mâil Nesta'lik Karalama, TSMK	38
Fotoğraf 23. Sülüs Nesih Kıt'a, TSMK	40
Fotoğraf 24. Mâil Nesta'lik Kıt'a	42
Fotoğraf 25. Mâil Nesta'lik Kıt'a	44
Fotoğraf 26. Mâil Nesta'lik Kıt'a	46
Fotoğraf 27. Mâil Nesta'lik Kıt'a	48

Fotoğraf 28. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Hacc / 65)	50
Fotoğraf 29. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Bakara / 222)	51
Fotoğraf 30. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Al-i İmrân / 37).....	52
Fotoğraf 31. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Fâtır / 38).....	53
Fotoğraf 32. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Al-i İmrân / 159)	54
Fotoğraf 33. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Tevbe / 115)	55
Fotoğraf 34. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Tevbe / 22)	56
Fotoğraf 35. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Tevbe / 118)	57
Fotoğraf 36. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Hûd / 115)	58
Fotoğraf 37. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Yusuf / 88)	59
Fotoğraf 38. Kâtibzâde hattıyla Nesta'lik Âyet (Haşr / 31)	60
Fotoğraf 39. İmza satırı: el-Fakir Kâtibzâde Mehmed Refî' Gufire leh	61
Fotoğraf 40. Mâil Nesta'lik Kıt'a	62
Fotoğraf 41. Mâil Nesta'lik Karalama, TVHSM	64
Fotoğraf 42. Mâil Nesta'lik Karalama, TVHSM	66
Fotoğraf 43. Mâil Nesta'lik Karalama, TVHSM	68
Fotoğraf 44. Mâil Nesta'lik Kıt'a.....	70
Fotoğraf 45. Mâil Nesta'lik Karalama	72
Fotoğraf 46. Mâil Nesta'lik Kıt'a.....	74
Fotoğraf 47. Mâil Nesta'lik Kıt'a.....	76
Fotoğraf 48. Mâil Nesta'lik Kıt'a.....	78
Fotoğraf 49. Mâil Nesta'lik Karalama	80
Fotoğraf 50. Mâil Nesta'lik Karalama	82
Fotoğraf 51. Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin sülûs nesih Karalaması	84
Fotoğraf 52. Divâni Yazısı	86
Fotoğraf 53. Kasımpaşa Feyzullah Efendi Çeşmesi ön görünüm	88
Fotoğraf 54. Kasımpaşa Feyzullah Efendi Çeşmesi Kitabesi ayrıntı	89
Fotoğraf 55. Mustafa Efendi (Şeyhülislam) Çeşmesi	91

Fotoğraf 56. Çeşme Kitabı detayı	92
Fotoğraf 57. Şeyhülislâm Mustafa Efendi tekkesi girişı genel görünüm	94
Fotoğraf 58. Kitabı detayı	95
Fotoğraf 59. Kitabı detayı	98
Fotoğraf 60. Şeyh Hoca Mehmed Emin Tokadı'nın kabir taşı kitabesi.....	100
Fotoğraf 61. Kabir taşı kitabesi detayı	101
Fotoğraf 62. Nuruosmaniye Camii Medresesi kapısı genel görünüm	103
Fotoğraf 63. Medrese Kapısı üstündeki kitabı detay	104
Fotoğraf 64. Nuruosmaniye Camii Aşhanesi kapısı genel görünüm	106
Fotoğraf 65. Aşhane kapı kitabesinden detay	107

KISALTMALAR

a.e.	aynı eser
a.g.b.	adı geçen bildiri
a.g.e.	adı geçen eser
arş.	araştırma
bkz.	bakınız
c.	cilt
der.	derleyen
DİA	Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
FSMVÜ	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
h.	hicri
haz.	hazırlayan
madd.	madde
m.	mîlâdî
s.	sayfa
sy.	sayı
TDV	Türkiye Diyânet Vakfı
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TVHSM	Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi
vb.	ve benzeri
yy.	yüzyıl

GİRİŞ

İslam sanatlarının başında gelen Hüsn-i hat, güzel yazı yazma sanatıdır. Özellikle kutsal metinlerin güzel yazılması üzerine yoğunlaşmış, bu yolda elzem estetik değerleri bulmak ve geliştirmek için hattatlar İslam coğrafyasının hemen her yerinde yoğun çaba sarf etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim nâzil olurken âyetlerin yazıya nakledilmesi aşamasında kâtibler hayli özen göstermiş, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) vahiy yoluyla indirilen âyetleri dikkatli ve titiz bir hassasiyet ile kayda geçirmişlerdir.

Kâtiblerin İslâm tarihi boyunca âyetleri yazarken gösterdikleri geleneksel hassasiyet, günümüzde de estetik amaçlarla aynen devam etmektedir. Her zaman diliminde dönemin hattatları tarafından yazı tarzı sürekli işlenmiş ve geliştirilmiş, bu şekilde farklı yazı karakterleri ve formları meydana getirilmiştir. Bu yazı çeşitlerinin içinde de özellikle nesta'lik, çok özel ve estetik bir yazı olarak günümüze kadar gelmiştir.

Araştırma konum olan Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi, Türk nesta'lik yazı ekolünün öncüleri arasında yer almaktadır. Farklı mesleklerde bulunan Kâtibzâde, hekimliğinin yanında aynı zamanda iyi derecede bir şair olarak da bilinmektedir. Ancak bu tezde onun hattatlık yönü ele alınıp incelenecektir.

Hattatın, gerek levha veya kitap boyutundaki eserleri ve gerekse mimari yapılardaki taş mahkûk kitabelerine ulaşıp tek tek yerinde incelenip fotoğrafları çekilmiş ve bu alanda yayınlanmış makalelerden, kitaplardan ve çeşitli internet kaynaklarından gerektiği kadar yararlanılmaya çalışılmıştır. Fakat bu araştırmalarda karşımıza çıkan kayıt numaralarındaki farklılıklar nedeniyle bazı eserlerin orjinallerine ne yazık ki ulaşılması maalesef mümkün olamamış, ulaşılamayınca da bu eserler ilgili kitaplardan taranıp aynıyle teze konulmakla yetinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ'NİN HAYATI ŞAHSİYETİ

1.1. HAYATI

1. 1. 1. Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin Doğumu ve Ailesi

Kâtibzâde Mehmed Refî', İstanbul Fatih'te Çarşamba semtinde Kovacı Dede Mahallesi'nde dünyaya geldi. Sultan III. Ahmed zamanında Divan-ı Hümâyün çavuşlar kâtipliği görevinde bulunmuş olan Mustafa Efendi'nin (ö.1713) oğludur¹. Babasının bu görevinden dolayı, Mehmed Refî', "Kâtibzâde" lakabıyla tanınmıştır.

Bugün onun ailesine mensub yaşayan var mı bilemiyoruz. Türkçe eserleri, hatıraları, yazıları, şiirleri, tıbbî te'lifleri ve kâtipliği hakkında yazılmış kısa kısa farklı biyografilerden kendisi hakkında malumat alıyoruz².

Kaynaklarda Kâtibzâde'nin üç oğlu bir kızı olduğundan bahsedilmektedir. (Bâhir) mahlasıyla şiir yazan büyük oğlu Abdülkerim müderristir, genç yaşta 1739 (1152) yılında vefat etmiştir. Kızı İsmet Hanım'ın şâir olduğu bilinmekte ise de hangi tarihte vefat ettiği meçhulümüzdür. Küçük oğlu Mehmed Said ise ağabeyi gibi müderris olmuş, 1813 (27 safer 1228)'de vefat etmiştir.

Mehmed Said Efendi'nin oğlu Mehmed Reşid'de 1813 Zilkade 1228'de vefat etmiş olup. Baba oğul Eyüp Sultan'da medfundurlar. Refî' Efendi'nin üçüncü oğlu ise Medine Mollası İsmail Efendi diye kaynaklarda geçmektedir³.

---

¹ Suyade Mehmed Necib, *Devhatü'l-Küttâb*, Güzel San'atlar Akademisi Neşriyatı İstanbul 1942, s. 54.

² Müstakimzâde Süleymân Sa'eddin, *Tuhfe-i Hattâtin*, Şenyıldız Matbaacılık, İstanbul 2014, s. 412.

³ Süheyl Ünver, *olcuz Hekimbaşı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 16-17.

1. 1. 2. Eğitim Hayatı ve Hat Eğitimi

Kâtibzâde'nin, *Risâle fî Evcâi'l- Mefâsıl* adlı eserinde'de anlaşıldığı üzere medresede şer'î ilimlerle beraber tıp eğitimi de aldığı ve sonunda müerris olduğu hekimbaşlığının ilk zamanlarında İstanbul kadılık da yapmış olduğu bilinmektedir. Mederese eğitimi sırasında gösterdiği üstün başarılarla devrin ilim adamları arasına girmiştir⁴.

1705'te Rumeli Kazaskerliğinde mülâzim, 1714'te Mimar Mustafa Mehmed Paşa, Şehid Ali Paşa ve Süleymaniye medreselerinde müderrislik görevi yapmış ve Galatada Bursa mevleviyetiyle görevlendirilmiş (1737), aynı zamanda Mekke-i Mükerrreme pâyesi ile ödüllendirilmiştir. İlmi sahadaki çalışmalarını tıp alanında bazı eserler te'lif etmek suretiyle yapmıştır. Kâtibzâde genç yaşta bu mesleğe alâka duyduğunu kaydediyor⁵.

Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin yazdığı eserlerde kullandığı kaynaklardan Farsça ve Arapça'yı iyi seviyede bildiği anlaşılmaktadır. Tıp ilmine bir şey katmamıştır ama zamanı'nın iyi bir pretisyeni ve hekimlerin şefi olarak işgal ettiği mevkiye lâyük bir vazife görmüştür⁶.

Çağının birçok ilim ve fikir adamı gibi şiirle meşgul olmuş, hat sanatına karşı büyük ilgi göstermiştir. İlköğrenimi yıllarında, Aklâm-ı sitteyi öğrenmiş ve yazmış, sülûs ve nesih yazılarını Kevkeb Hâfız Mehmed Efendi'den (ö.1717) meşk etmiş ve Eğrikapılı Ebûlkâsım Hoca Mehmed Rasim Efendi'den (1688-1755) de meşk ederek yazıyı öğrenmiş ve icâzetini almıştır.

Kazasker Abdûlbâki Ârif Efendi'den (1642-1713) de nesta'lik ve celîsini meşk ederek bu yazıda da icâzetini almıştır⁷. Altı çeşit (Aklâm-ı Sitte) yazıyı da öğrenmiş yazmış olsa da o, bu yazılardan çok nesta'lik ve celîsinde eserler vererek yazılarında kendi üslûbunu ve tarzını ortaya koymuş,

---

⁴ Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010, s. 358.

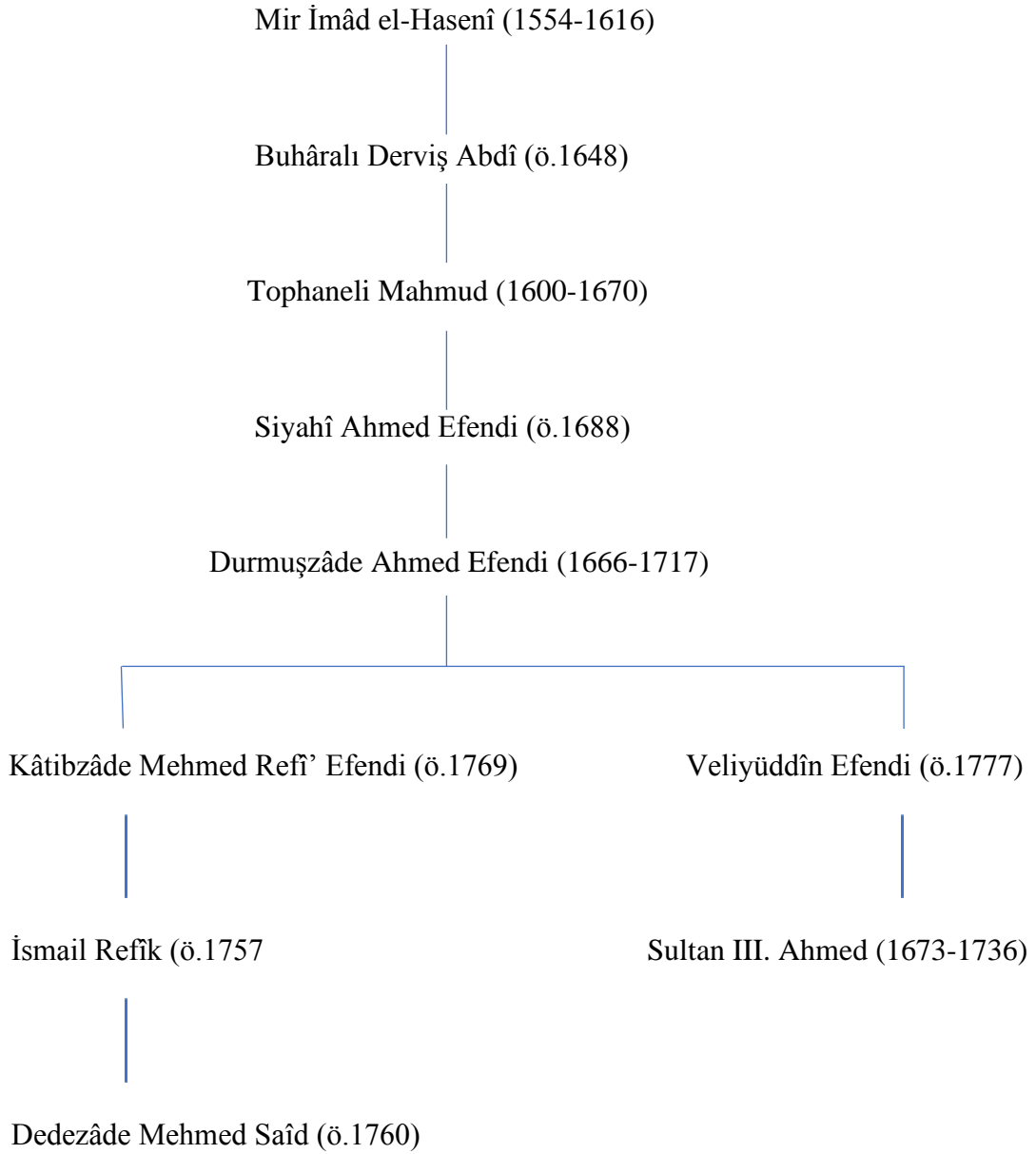
⁵ S. Ünver, a.g.e., s. 5.

⁶ Ali Alpaslan, *Osmanlı Hat Sanatı ve Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016, s. 231.

⁷ Şevket Rado, *Türk Hattatları*, Yayın Matbaacılık, İstanbul 1971, s. 171.

Nesta'lik yazıda çok değerli bir mevki sahibi olmuş, bu sâhada Osmanlı hat sanatı'nın sayılı büyük üstatları arasında yer almıştır.

Nesta'lik Hattatları Şeceresinde Kâtibzâde'nin yerini görmek açısından M. Uğur Derman tarafından hazırlanan şemaya burada yer vermek yararlı olacaktır.

Dedezâde Mehmed Saîd (ö.1760)

Mehmed Es'ad Yesârî (ö.1798)

Mîr Mehmed Emin
(ö.1811)

Yesârîzâde Mustafa İzzet
(ö.1849)

Arapzâde Sadullah
(1767-1843)

Kıbrısizâde İsmail Hakkı
(1876-1863)

Kazasker Mustafa İzzet
(1802-1876)

Abdulfettah
(ö.1896)

Ali Haydar Bey
(1803-1870)

Sami Efendi (1838-1912)

Çarşambalı Hacı Arif Bey (1821-1893)

Necmeddin Okyay
(1883-1976)

Ömer Vasfi
(1880-1928)

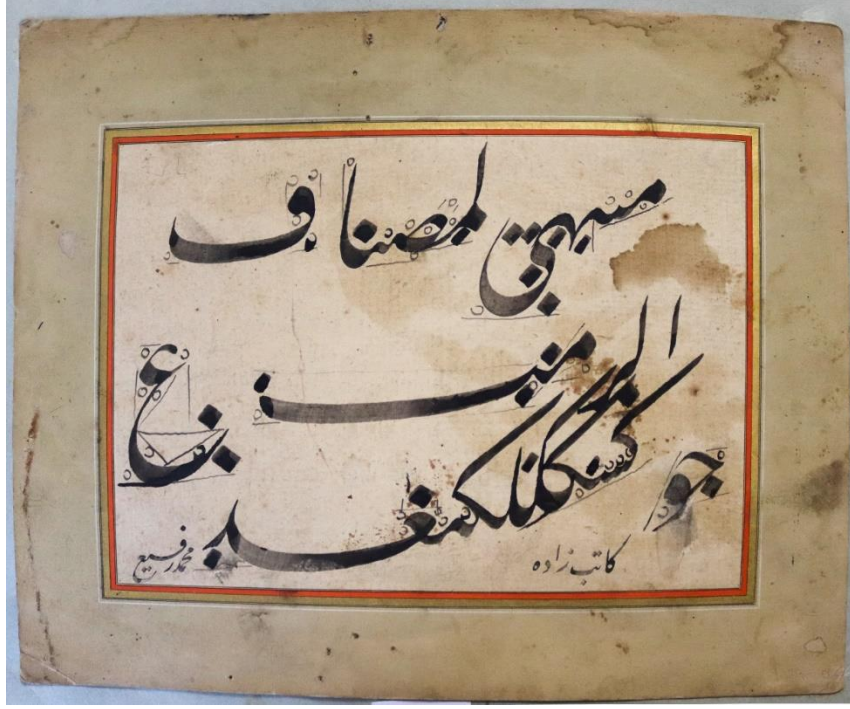
Hacı Nazif Bey
(1846-1913)

Hulûsi Yezgan
(1869-1940)

M.Halim Özyazıcı (1897-1964)

Macid Ayrıl (1891-1961) ⁸

⁸ Uğur Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul 2017, s. 687.

Fotoğraf 1. Kâtibzâde'nin bir nesta'lik meşk detayı (TSMK. G.Y. 321)

Kâtibzâde ilmî ve tıbbî tahsili mederesede yapmış lâkin yazıyı hususi olarak öğrenmiş. Aklam-ı sitteyi yazmış, Sülûs ve nesih'ten ziyâde nesta'lik ve celi nesta'lik yazılarında kendi üslûbunu ve tarzını ortaya koymuştur. Kâtibzâde altı çeşit yazıyı Kevkeb Hafız Mehmed (ö.1717) Efendiden meşketmiş ise de icazetini Edirnekapılı Ebulkâsım Hoca Mehmed Râsim (1688-1755) Efendi'den teberrüken almıştır. Sülûs ve nesihden icazetini Hoca Mehmed Râsim (1688-1755) Efendi'den alan hattat, Nesta'lik yazıyı ise Abdülbaki Ârif (1642-1713) Efendiden öğrenmiştir.

Aynı yıl içerisinde Rasim Efendi (1688-1755) de Kâtibzâde'den nesta'lik yazıdan icazetname olarak birbirlerine hoca ve talebe olmuşlardır⁹. XVII. yüzyıldan sonra İranlı İmâd el – Hasenî tarzından etkilenen Osmanlı Türk nesta'lik üstatları, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İmâd üslubunu yorumlayarak estetik değerler katarak güzelleştirdiler ve yeni bir üslûp arayışına girdiler. Böylece İran tarzından farklı Osmanlı nesta'lik ve celi nesta'lik ekolü ortaya çıkmaya başladı.

⁹ M. U. Derman, a.g.e., s. 184.

Mehmed Refî' Efendi, bu yeni oluşumun önde gelen Türk hattatları arasında yer aldı. İmad kadar güçlü bir hattat olması sebebiyle *İmad-ı Rum*, *Mir İmad-ı Zaman*, *Mir i Devrân* sıfatlarıyla övülmüş¹⁰. Zamanı'nın hattatlarını etkiledi ve çevresinde geniş bir sanat muhiti oluştu. Birçok talebeye yazı göstermiş yetişmelerinde büyük katkıları vardır¹¹.

Fotoğraf 2. Mehmed Esat Yesari'nin Kâtibzâde'den Nesta'lik icâzet Kıt'ası¹².

¹⁰ S. Ünver, *a.g.e.*, s. 49-50.

¹¹ Suyolcuzade Mehmed Necib, *Devhatü'l-Küttab*, Güzel San'atlar Akademisi Neşriyatı, İstanbul 1942, s. 54.

¹² S. Ünver, *a.g.e.*, s. 76.

1. 1. 3. Resmi Vazifeleri ve Hekimliği

Süheyl Ünver'in tez boyunca sık sık referans verilecek olan meşhur eserinde Kâtibzâde'nin resmî vazifeleri, kronolojik bir sıra ile şöyle sıralanmıştır¹³.

- 1705 (1117) Rumeli kazaskerliğinde mülâzim.
- 1714 (1126) Mimar Mustafa Mehmed Paşa, Şehid Ali Paşa ve Süleymaniye medreselerinde müderrislik yaptı.
- 1714 (1126) Saray hekimleri arasında yeni yerini aldı.
- 1717 Mayıs ayında (Cemaziyelâhir 1129) Şeyhülislâm Yenişehirli Abdullah Efendi'den Sâniye-i Mehmed Paşa Medresesine nakil.
- ? Galata Mevleviyetiyle görevlendirildi.
- 1737 (1160) Bursa mollası. Mekke-i Mükerreme pâyesiyle ödüllendirildi.
- 1756 (1170) Tuhfe-i Hattatîn'e göre Rumeli Kazaskerliğine getirildi.
- 1758 Ağustos'un 8'inde (3 Zilhicce 1171) Saray Hekimlerinin başı oldu.
- 1759 Ağustos'un (Muharrem 1172) İstanbul kadısı oldu.
- 1759 Nisan (Ramazan 1172) Anadolu pâyesi.
- 1759 Temmuz (Zilhicce 1172) Kadılıktan ayrıldı.
- 17602 Mayıs'ın 1'inde (5 Şevval 1173) Anadolu Kazaskeri.
- 1761 Ağustos (Muharrem 1175) Anadolu Kazaskerliğinden ayrıldı.
- 1762 Ekim (Rebiülâhir 1176) Rumeli pâyesi.
- 1763 Nisan (Şevvâl 1176) Rumeli Kazaskeri.
- 1764 Eylül (Rebiülâhir 1178) Rumeli Kazaskerliği görevinden alındı veya ayrıldı.

---

¹³ S. Ünver, *a.g.e.*, s. 10-11.

Kendisi şer'î ilimlerde yetişmiş olup Müderrislerdendir. Zamanın alim ve tecrübeli bir hekim sayıldığı ondan hastalıkları hakkında malûmat istenmiş ve çok defa da bunları eser halinde yazmıştır. Hekimbaşılığının ilk zamanlarında kadılığı da vardır. Kâtibzâde Mehmet Refî' Efendi zaman içinde kendini geliştirmiş, yaklaşık otuzlu yaşlarında iyi bir pratisyen olmuştur.

Sultan III. Mustafa tarafından 1758'de, Hekimbaşılığa getirilen Mehmed Refî' Efendi'nin tıbbî sahada umumî hekimliğin bilhassa pratiğiyle meşgul olduğunu, çocuk hastalıklarından uzvî ve bünyevî hastalıklara kadar kendisinin formüllerle tedavi ettiği ve faydalı gördüklerini bilhassa ayrıca kaydettiğini görüyoruz.

Şark tıp geleneğine bağlı kalmış olan Kâtibzâde, Batı dünyasındaki yenilikleri de takip etmiş, İstanbula gelen Avrupalı Hekimlerle görüşerek onlardan istifade etmiştir ¹⁴. Kâtibzâde kendi notlarında Padişaha ait tedavi yöntemlerinden bahsetmektedir.

Hekimbaşına göre Sultan III. Mustafa yarım baş ağrısı ve migren rahatsızlıkları vardır. Diş ağrısıyla birlikte bu rahatsızlıklardan muzdarip olan Sultan'ı Hekimbaşı bazı tıbbî formüller yaparak veya bu yolla acısını hafifleterek tedavî etmiştir. Ayrıca Sultan III. Mustafa'nın sevgisini kazanmış, Padişahın Ramazan (20 şubat 1768) ayına sağlıklı girmesi sebebiyle Kâtibzâde'ye on beş kese altın ve samur kürk hediye edilmiştir.

---

¹⁴ Süheyl Ünver, *Hekim başı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 19-27.

Kâtibzâde Saray hekimlerinden Tokatlı Mustafa Efendi'ye İbn Sînâ'nın el- Kânûn fi' t Tıb adlı eserini Türkçe'ye tercüme ettirmiştir ¹⁵. Kâtibzâde'nin zengin bir kütüphanesi olduğu bilinmektedir, bugün İstanbulun çeşitli kütüphanelerine dağılmış kitapları mevcuttur ¹⁶.

Fotoğraf 3. Hekimbaşılığı sırasında kullandığı mührü. (Mehemmed hâdi'l- verâ bi'r Refî')

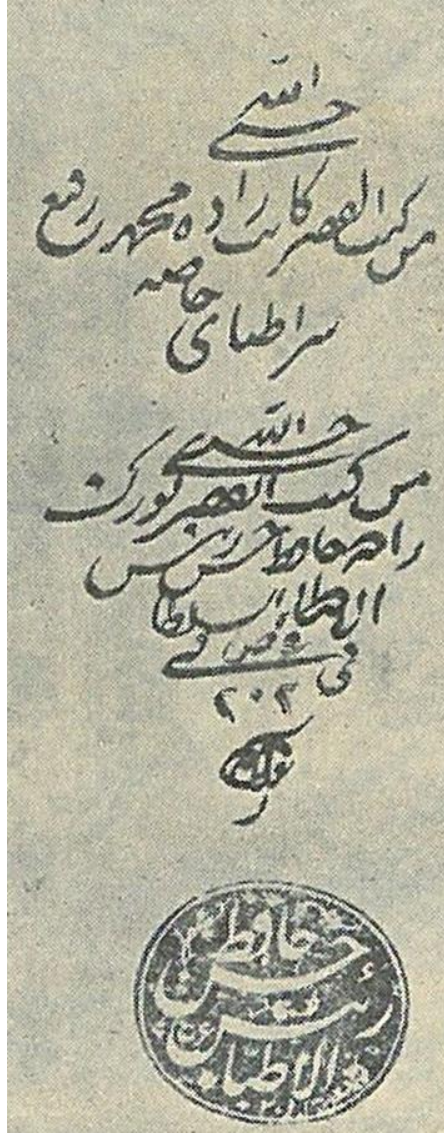
(Süheyl Ünver, a.g.e., s, 81)

---

¹⁵ Ali Haydar Bayat, *Osmanlı Devletinde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1. Baskı, 1999, s. 110-111.

¹⁶ S. Ünver, a.g.e.s. 13-16.

Fotoğraf 5. Kâtibzâde ile Gevrekzâde Hasan Efendi'nin el yazıları (1787)

(Topkapı sarayı müzesi Hazine kütüphanesi nr: 1280)

Okunuşu: “Hasbiyallah. Min kütübî'l-fakir Kâtibzâde Mehmed Refî'

Ser-etıbbâ-yı Hâssa”

“Hasbiyallah. Min kütübî'l-fakir Türk-zâde Hâfız Hasan Reîsü'l-etıbbâi's-Sultan fi S(afer) fi (1)203”¹⁷.

¹⁷ S. Ünver, *a.g.e.*, s. 80.

1. 2. Şahsiyeti

Mehmet Refi' Efendi örnek alınacak derecede kültürlü ve eğitimli bir insandır. Onun şairliği ile ilgili bilgiyi şair tezkireleri gibi Müstakimzâde de vermektedir. Arapça ve Farsça'yı çok iyi derecede bilmektedir.

Zamanının tarikat büyükleriyle yakın dostluklar kurmuştur. Yazdığı bir şiirin mısrasında (Karar etme Refi'â Gülşenî bülbüllerindensin) diye ifade ettiği gibi Gülşenî tarikatına intisap etmiş, Edirnevi Şeyh La'li Efendi'nin terbiyesinde tasavvufî eğitimini tamamlamıştır. Zamanın mutasavvıf âlimlerinden Mehmed Emin Tokadî'nin sohbet meclislerinde her daim hazır bulunmuştur¹⁸.

Şiirde önce "Saîd" mahlasını kullanıyor, Naatlar, Kasîdeler ve Gazeller yazmıştır. Ömrünün yarısına kadar "Saîd" mahlasını kullanmış, kırkıktan sonra da kırk sene kadar da "Refi' " mahlası ile şiir yazmıştır.

Şu Naat pek meşhur olup, onundur:

Bu şeb huşîd-i evreng-i risâlet geldi dünyaya
Muhammed Mustafâ'nın nûru saldı âleme sâye

Donandı âlem-i bâlâ serâser nûr ile ol şeb
Kadem basdı vücud iklimine ol âsumân pâye

Aceb mi andelîb-i nağme pirâ olsa na'tinle
Medet ey Server-i Yesrib kerem kıl bu Refi'âya¹⁹

---

¹⁸ Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010, s. 358.

¹⁹ S. Ünver, a.g.e., s. 59.

Diğer bir Őiri ise Őyledir:

Dil-i pűr-ıztırâba temkîn bâr olmaz

Meyân-ı lűcce-i Őebâbda her giz karar olmaz

Hicâb etme ne dâr-ı űfdadegânedir dil kuŐuna

Cihanda zerre perverlik Őerefdir mihre âr olmaz

Ferâĝ-ı vuslât deminde ehl-i aŐka ayn-ı noksandır

Nazâr kıl hâline pervâne-i sűzunda zâr olmaz

Őeb-i deycűr-i gamda feyz-i resed Őâha maksűd

Refî'â, gűlŐene rűz iĉre jâledir nisâr olmaz²⁰.

---

²⁰ Ali Haydar Bayat, *Osmanlı Devletinde HekimbaŐılık Kurumu ve HekimbaŐılar*, Atatűrk Kűltűr Merkezi BaŐkanlıĝı Yayınları, Ankara 1. Baskı, 1999, s. 113.

کجایند ای کاف کسب زان اولاد
صدور علم و دولت نظر هم القدم اولدی
سز سنسناه خدیو جلد ایله انلادور این
زنگ غلام واری حیرت زعم اولدی
طبیقات سقا کمال فضل و عفا
فناطون منقبت سطلو طبیف صدر اولدی
زینم زینت نیکام اولدی
اطاعت و تقوی نیکام اولدی
نفاه و زینت نیکام اولدی
کلوب فضل حق دیدر ناز سز نارنج
هکم باقر اقدی جابه والهدر روم اولدر

Fotoğraf 6. Rumeli Kazaskeri olması vesilesiyle söylediği tarih manzumesi

(S. Ünver, a.g.e., s. 79)

Mehmet Refi' Efendi (ö.1182/ 1768) yılında vefat etmiştir. Mezar yeri, Önünden geçen Çarşamba fethiye yolu genişletildiğinden Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendinin kabri mahfolmuş, mezar taşı kaybolmuştur.

Fotoğraf 7. Kâtibzâde'nin Mezar yeri
(Kâtibzâdenin mezarının olduğu yer²¹)

Fatih Kovacı Dede türbesinde Şeyhülislâm Ankaravî Mehmed Emin Efendi'nin yanında metfun olduğu yer.

(Mikdat Kasap/ 2019)
Fotoğraf 8. Kâtibzâde'nin günümüzde medfun olduğu yer.

---

²¹ S. Ünver, *a.g.e.*, s. 77.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HATTATLIĞI VE TÜRK NES'TALİKİNE KATKISI

2. 1. HOCALARI

2. 1. 1. Abdülbâkî Ârif Efendi (ö. 1713)

Kasımpaşa'da doğmuştur. 1665'te medrese tahsîlini tamamlamış sonra İstanbul'daki Defterdar Yahyâ Medresesi'nin müderrisliğine tayin olmuştur. Kazaskerliğe kadar çıkmış, şâir ve bilgin bir kişidir.

Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın himâyesinde yükselmiş, eniştesi Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın takdîrini kazanmış ve 1680'de Süleymaniye Müderrisi, 1681'de de Selânik Kadısı olmuş, "Zevk ü safâya düşkünlüğü olduğu" gerekçesiyle 1683'te Bursa'ya sürülmüş²². Birkaç yıl burada kaldıktan sonra affedilmiş ve Bursa Kadılığı'na getirilmiştir.

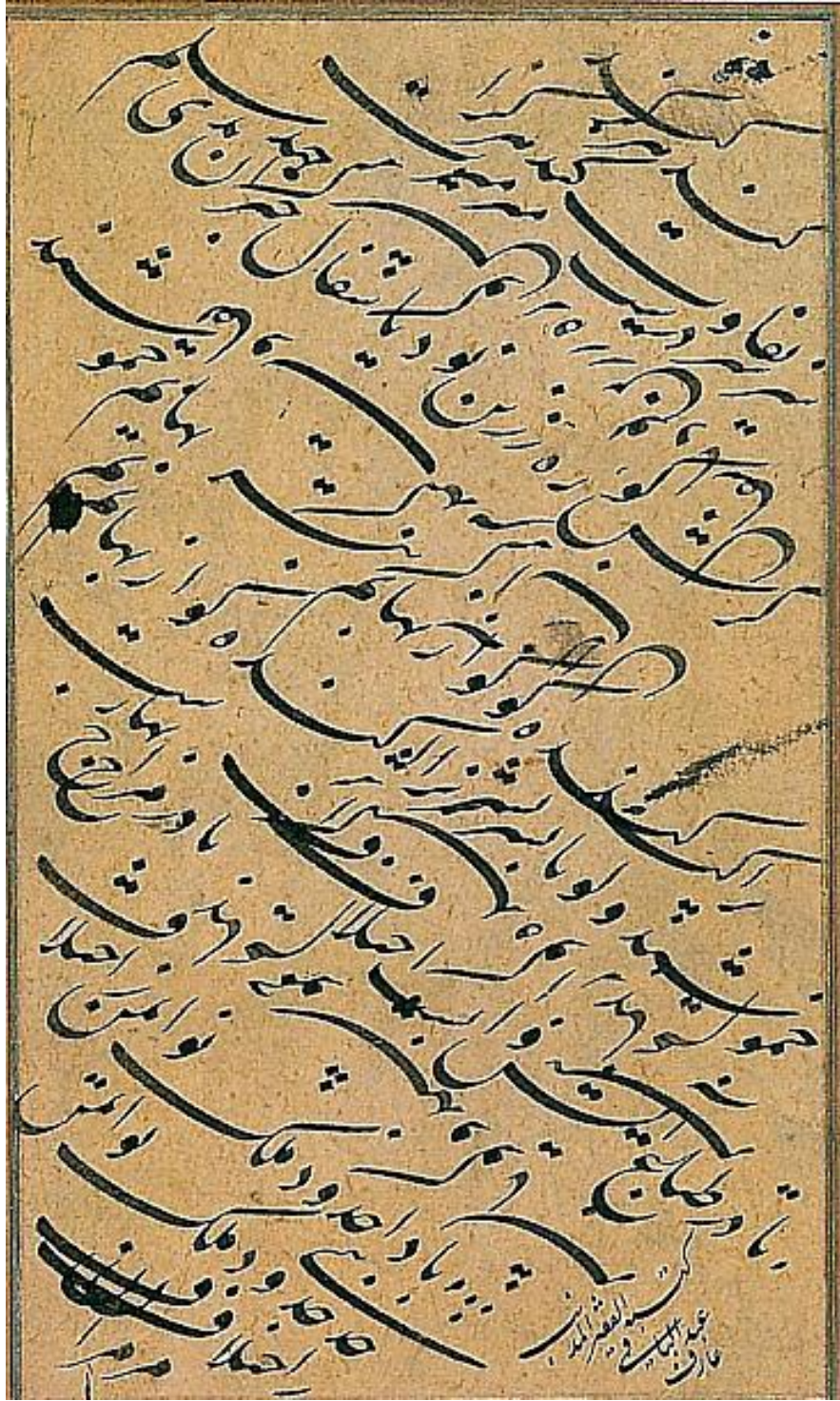
1692'de Mekke pâyesi ile Kahire Kadısı, yine 1697'de İstanbul pâyesi ile İstanbul Kadısı olmuş 1702'de de Anadolu Kazaskerliği'ne getirilmiştir. Şeyhülislam Feyzullah Efendi ile görüş ayrılıkları yüzünden on ay kadar görevinden azledikten sonra emekliye sevk edilmiştir.

Bir türlü bırakamadığı gösterişli yaşam tarzı yüzünden, son azlinde sürgün edildiği Bursa'da sağlığı bozulunca İstanbul'da hayatını devam ettirmesine izin verilmiş döndükten kısa bir süre sonra Eyüp'teki köşkünde vefât etmiştir²³.

---

²² A. Alpaslan, a.g.e., s. 163.

²³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdulbaki-arif-efendi>

Fotoğraf 9. Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Karalaması

(https://www.google.com.tr/search?dcr=0&source=univ&tbn=isch&q=abd%C3%BCIbak+i+arif+efendi&sa=X&ved=2ahUKEwjT_6qYyYbxAhVR6QKHZ4oAqUQjJkEegQIEhAB#imgrc=KhXK5IUvF12jgM)

2. 1. 2. Durmuşzâde Ahmed Efendi (ö. 1665-1666)

İstanbul'da doğdu, Şehremâneti memuru olan babası Durmuş Efendi'ye nispetle "Durmuşzâde" künyesiyle tanınır. Medrese eğitimi yanında Kırımî Cami imâmı Ahmed Efendi'den nesta'lik yazı dersleri almış icâzetini ise daha sonra Siyâhî Ahmed Efendi'den almış. Ayrıca dönemin bir diğer önde gelen nesta'lik üstadı olan Rodosîzâde Abdullah Efendi'den de istifâde etmiştir.

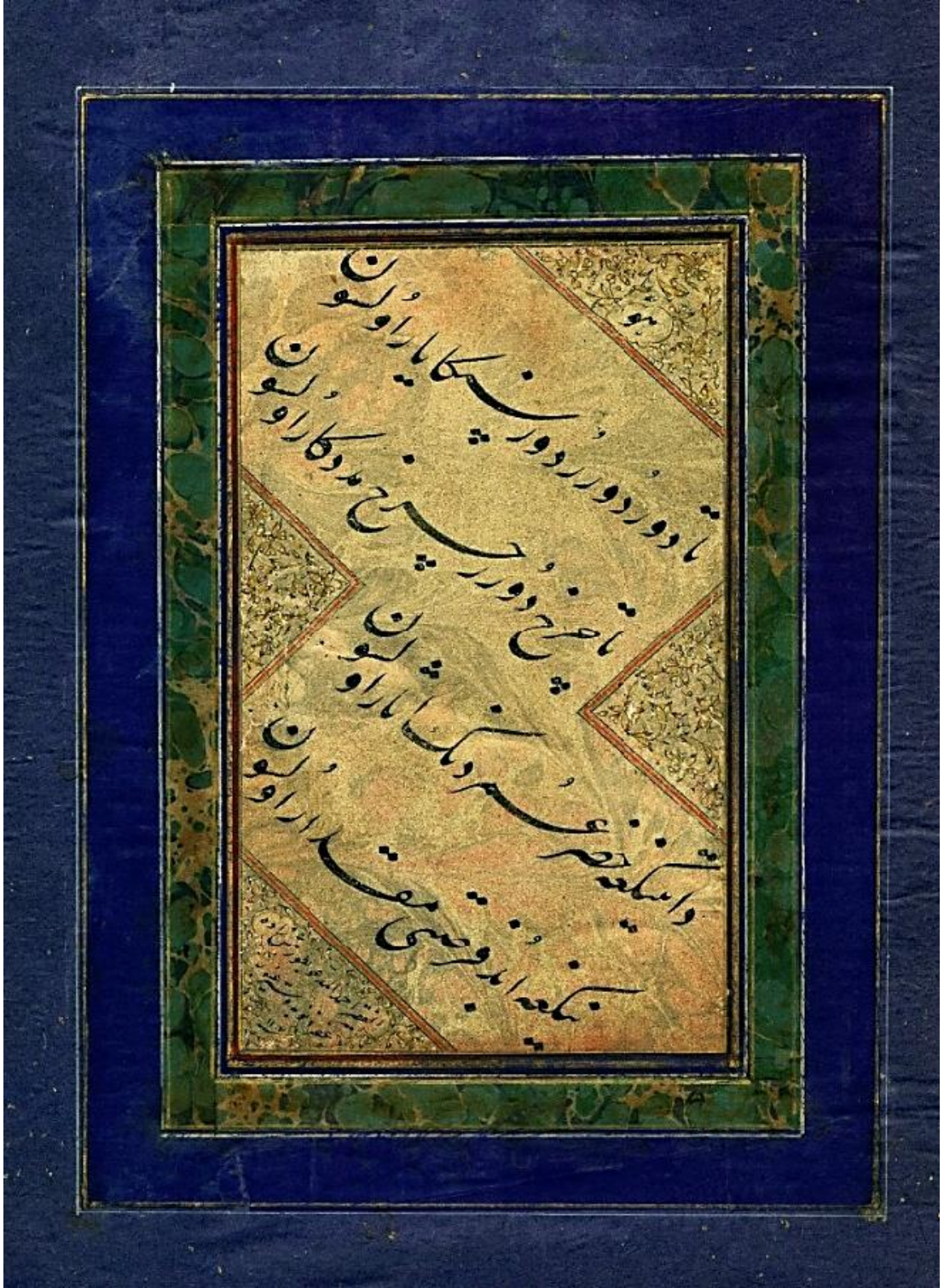
Eğitimi tamamlandıktan sonra Üsküb'deki Yakup Paşa Medresesi'ne müderris olarak atanmışp daha sonra ise Galatasaray Mekteb-i hat müderrisliğine tayin edilmiştir²⁴. Şeyhülislam Ebezâde tarafından Sultan Ahmed Medresesine naklolunmuş. Feyzullah Efendi'nin kâtibi olmuş, ayrıca çocuklarında hat dersleri vermiştir.

H. 1121/M. 1709-1710'da İzmir Kadısı olmuş sonra Edirne Kadılığına getirilmiş son zamanlarında Mekke Pâyesi'ni elde etmiştir. 1129 senesi Rebiü'l-âhir'inde (Nisan-1717) Edirne kadılığı sırasında rahatsızlanmış ve İstanbul'a dönmüş, burada vefat ederek Topkapı'da toprağa verilmiştir²⁵.

---

²⁴ Süleyman Berk, *İstanbul'un Yüz Hattatı*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul 2012, s. 53.

²⁵ Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010, s. 357.

Fotoğraf 10. Durmuşzâde Ahmed Efendi'ye ait Kıt'a

(<https://www.ketebe.org/en/artist/durmuszade-ahmed-efendi-228>)

2. 1. 3. Eğrikapılı Mehmed Râsim Efendi (ö. 1688)

İstanbul Eğrikapı’da dünyaya geldi. Doğum tarihi bilinmemektedir. Molla Aşkî Camii İmâmı Yusuf Efendi’nin oğludur, ilk yazı derslerini babasından aldıktan sonra, Yedikuleli Seyyid Abdullah Efendi’ye devam etti. (H. 1117/M. 1705) yılında, yaşı genç olmasına rağmen aklâm-ı sitteden icâzet aldı.

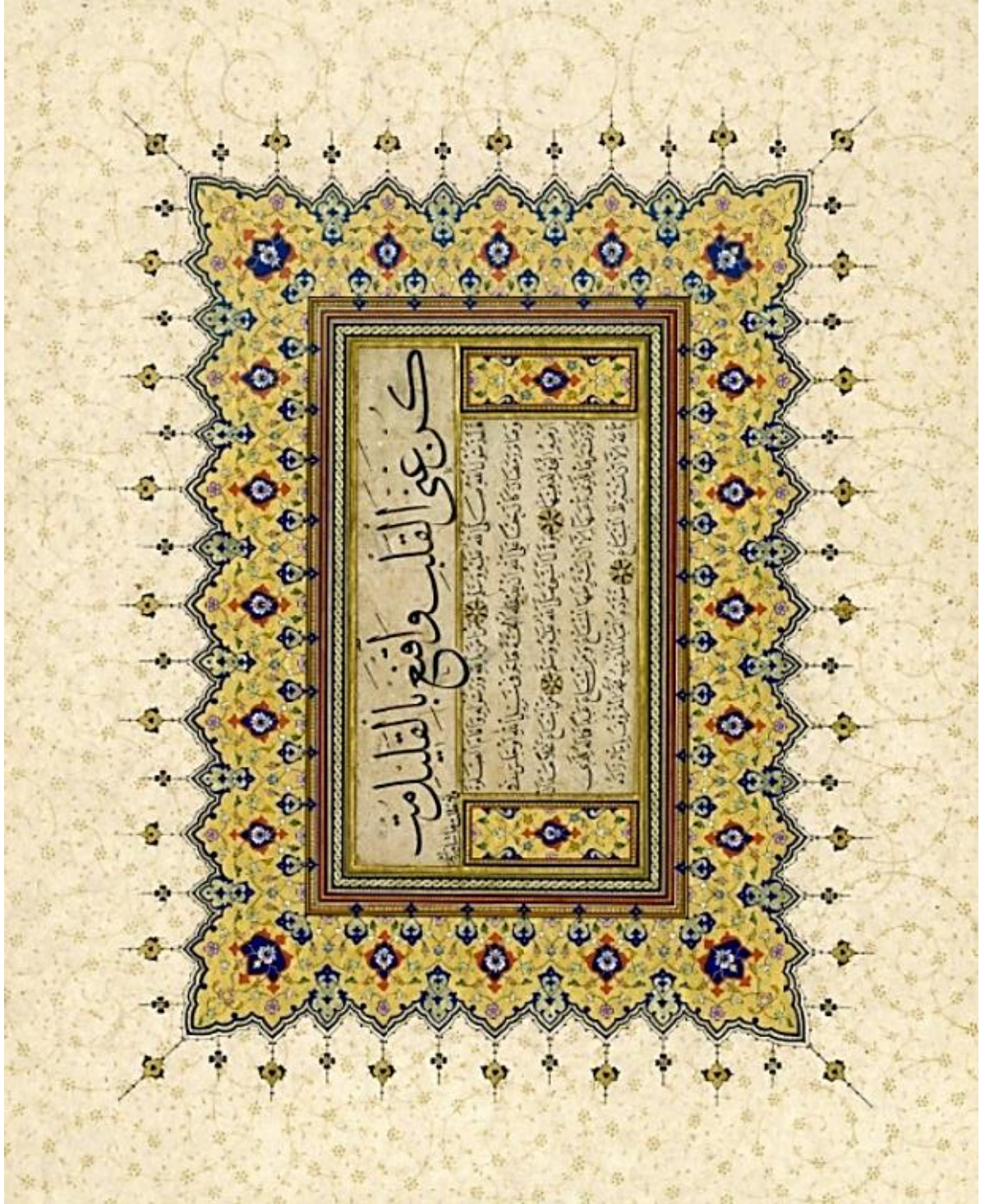
Hüsn-i hattaki kabiliyeti, Sultan III. Ahmed’in dikkatini çekmiş olup, H. 1126/M. 1714 yılında, Şehîd Alî Paşa’nın delâletiyle Galata Sarayı’nın meşk hocalığına tayin edildi. 25 yıl her pazartesi günü Galata’ya giderek, Hat dersleri verdi. Mehmed Râsim Efendi yazılarını beğenenlere ayaküstü bişeyler karalar, hediye etmekten de çok zevk duymuş. Kendisine has uslubu ve mütevaziliğiyle meşhur biriymiş²⁶.

Yaşı ilerlemesine rağmen, yakın arkadaşı Kâtibzâde Mehmed Refî’ Efendi’den nesta’lik dersleri almaya başlamış, buna karşılık olarak da hocasına, sülüs ve nesih dersleri vermiştir. H. 1150/M. 1737 yılında icâzetini aldıktan bir müddet sonra, Topkapı Sarayı Meşkhânesi’ne nesta’lik hocası olarak atanmış, (H. 1169/M. 1755) yılında vefât ederek, Eğrikapı civârına defnedilmiştir²⁷.

---

²⁶ Süleyman Berk, *İstanbul’un Yüz Hattatı*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul 2012, s. 68.

²⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-rasim-egrikapili>

Fotoğraf 11. Eğrikapılı Rasim Efendi'ye ait Kıt'a

(<https://www.ketebe.org/eser/5110?ref=artist&id=24>)

2.2. TALEBELERİ

2. 2. 1. Ahmed Bosnavi (ö. 1686)

Istanbul'da doğdu. Ulemadan Beyâzî Sinâneddîn Efendi'nin torunu, kadılardan Bosnali Beyâzî Hasan Efendi'nin oğludur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Edirne ve İstanbul'da bazı medreselerde müderrislik yapmış, sonra Sahn-i Semâniye ve Süleymaniye medreselerine kadar yükselmiş daha sonra Halep, Bursa, Mekke ve İstanbul kadılıklarında bulunmuş ve 1680'de de Rumeli Kazaskerliği'ne getirilmiştir.

Ancak meşhur "Recm hadisesi"ndeki rolü nedeniyle Sultan Mehmed Hân-i Râbi tarafından azledilen Beyâzîzâde Ahmed Efendi, Çubuklu'daki yalisında sade bir hayat geçirdikten sonra, 1098 senesi Cemâziye'l-evvel ayında (1686) henüz 49 yaşında olduğu halde vefât etmiş. Üsküdar'da, Divitçizâde Tekkesi'nde yaptırmış olduğu türbesinde defnedilmiştir²⁸.

2. 2. 2. Seyyid Osman Üveysî Efendi (ö. 1787-1788)

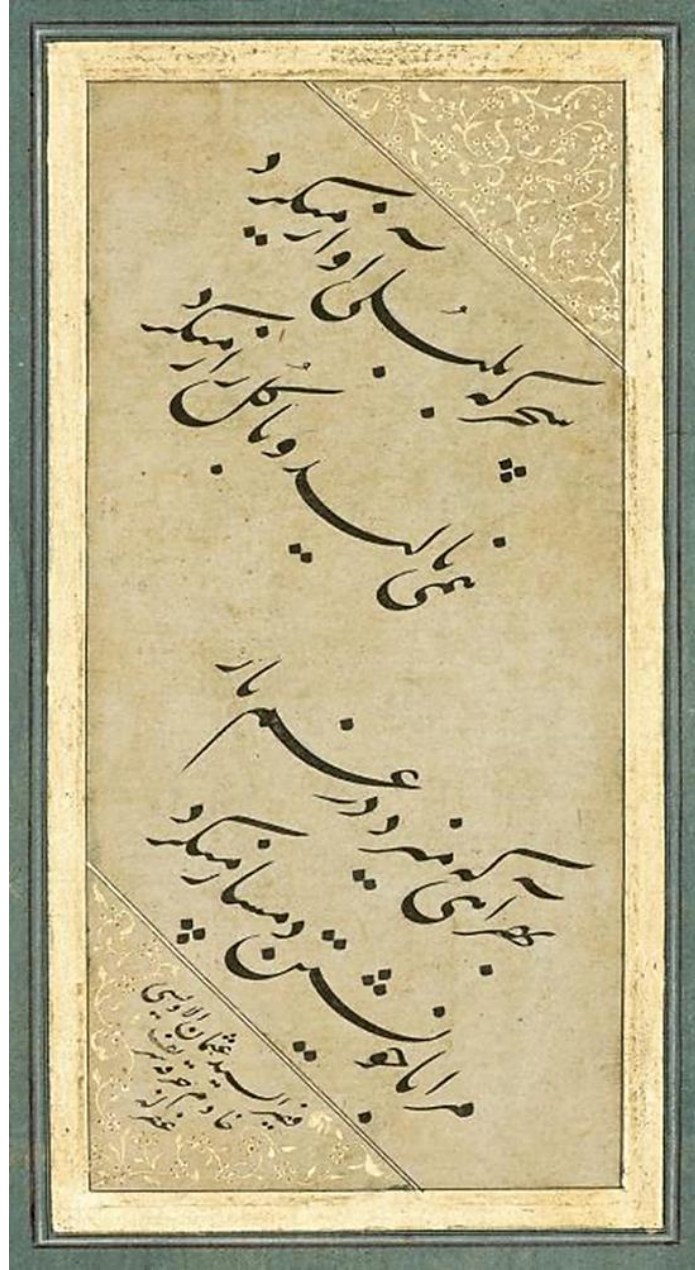
İstanbul'da dünyaya geldi. Osman Üveysî Efendi, Veysel Karanî soyundan Hırka-ı Şerîf şeyhi Seyyid Osman Üveysî Efendi'nin kızından doğma torunu olup, çok iyi derecede eğitim görmüş, Dedezade Mehmed Sa'id Efendi'den nesta'lik yazıyı meşk ederek icazet almıştır. Kazasker Mestcizâde Abdullah Efendi'ye dâmâd olmuş daha sonra müderris olup öğretim müddetini doldurunca ilmiye sınıfına alındı.

Anadolu'da belirli yerlerde kadılık yaptı. Son görev yeri olan Halep'ten H. 1202/M. 1786-1787 senesinde azledildikten sonra İstanbul'a dönmüş, Hırka-ı Şerîf'te ikamet etmeye başladı.

---

²⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/beyazizade-ahmed-efendi>

Dergâhın ihtiyaçlarıyla meşgul olup, diğerk yandan isteyenlere nesta'lik yazı dersleri verirmiş.
H. 1203/M. 1787-1788 senesinden sonra vefât etmiştir²⁹.

Fotoğraf 12. Osman Üveysi Efendi'ye ait Kıt'a

(<https://www.ketebe.org/ar/artist/seyyid-osman-uveysi-efendi-3016>)

²⁹ <http://hattatlarimiz.blogspot.com/2016/05/hattat-seyyid-osman-uveysi-bin-mehmed.html>

2. 2. 3. Şerîfzâde Seyyid Mehmed Efendi (ö. 1779)

İstanbul'da 1115 (m. 1703) senesinde doğdu, Ulemâdan Yenişehirli Şerîf Efendi'nin oğlu, Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi'nin kerimesinden torunudur. Şerîf-zâde diye bilinir. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra, zamanın âlimlerinden çeşitli ilimler tahsil etti.

18 yaşında müderris oldu. Medreselerde müderrislik yaparak talebe yetiştirdi. 1159 (m. 1746) senesinde kadılık mesleğine geçip Diyarbakır kadılığında vazife aldı. Bursa ve Mekke-i Mükerreme payelerine ulaştı. 1170 (m. 1756) senesinde İstanbul kadısı oldu. 1180 (m. 1766) senesinde Anadolu, 1183 (m. 1769) senesinde Rumeli kazaskerliğine yükseldi.

Şeyhülislâm Mehmed Sa'îd Efendi'nin istifâsı üzerine, 1187 (m. 1773) senesinde Sultan III. Mustafa Hân tarafından şeyhülislâmlık makamına getirildi. 6 ay bu vazîfeyi yürüttükten sonra, I. Abdülhamîd Hân tarafından 1188 (m. 1774) senesinde vazîfeden azledildi. Kendi evine çekilip, kalan ömrünü ibadetle geçirdi. Altı sene sonra 1193 (m. 1779) senesinde İstanbul'da vefât etti.

Sevgili Peygamber Efendimizin temiz pak soyundan olan Şerîf-zâde Seyyid Mehmed Efendi, âlim ve fâzıl bir zât idi. Güzel yazı yazmakta, bilhassa nesta'likte mâhir bir san'atkârdı. Eyyûb Sultan civarında Şekerpare Türbesi yakınlarındaki Çivizâde kabristanında medfûndur³⁰.

---

³⁰ <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyyid-mehmed-serif-efendi>

2. 3. TÜRK VE İRAN NESTA'LİK YAZI ÜSLÛBUNDA FARKLAR

Aklam-ı sitte'den sonra İslâm yazı sanatında mühim bir yer tutan nesta'lik yazı diğer yazı çeşitleri gibi oldukça rağbet görmüştür. Nestal'ik yazı bugünkü İran'ın bulunduğu sahada icad olunmuştur. Bu yazı, XIV. yüzyıl başlarında iranda geliştikten sonra diğer İslâm ülkelerinden Türkiye, Afganistan, Hindistan ve Arap ülkeleri ile Orta Asya Türkleri arasında yayılmıştır.

Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi'nin bildirdiğine göre nesta'lik yazıyı Anadolu'nun şarkındaki Azerbeycan şehirlerinde Tebrizli Ali icad etmiştir. Rivâyete göre kaz denilen kuşun heyeti asliyesinden çıkartılmış, bu kuşun harici hatları nesta'lik yazısının teferruatına esas olmuştur.³¹

Nesih kelimesinin h harfi kaldırılarak nesta'lik diye meşhur olan bu yazıyı ileriye götüren ve bu yazıyı şarkda ıslah eden meşhur İmadü'l Hasenî denilen İranlı hattattır ki onun yazısı bizde de itibar görmüş ve çok meşhur olmuştur.³²

Türk hattatları İmad yolunda onu takliden yazmışlardır. İmzalı kıt'aları çoktur. Ciddi anlamda bu yazıyı pek güzelleştirmiştir. İstanbulda müzelerde ve kütüphanelerde ve hususi koleksiyonlarda çok sayıda eseri bulunmaktadır³³.

Mehmet Refi' Efendi de İmâd-ı Rûm yani Anadolu Türkiyesi'nin meşhur İmad-ı, İmaâ derecesinde yazmış manasına da bir teşbihle yad olunur.³⁴ Türkler bu nesta'lik yazıda kendi görüşlerini ve sanat anlayışlarına uygun yeni bir üslûp meydana getirerek iran nestalik yazıda biraz farklı yorumlar kattılar bu yorumlar harflerle oynama değildir. Harflerin kendi içerisindeki satır düzenleri ve yazılan yazıda kompozisyon ve üslûp farklılıklarıdır.

---

³¹ Süheyl Ünver, *Hekim başı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refi' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 51-52.

³² Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010, s. 308-316

³³ Ali Alpaslan, *Osmanlı Hat Sanatı ve Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016, s. 220-223.

³⁴ A. Alpaslan, a.g.e., s. 231-232.

2. 4. KÂTİPZÂDE'NİN TÜRK NESTA'LİKİNE KATKISI

Kâtibzâde'nin eserlerine dikkatlice bakıldığında İran nesta'lık etkisi kaybolmuş ve Türk üslubunun özellikleri belirmiştir. İran tarzındaki harflerin üst üste binmesi, birbirine olan sıkışıklığı, çanaklarda uzunluk ve torbalanması, harflerdeki keşidelerin uzun çekilmesi gibi. Kâtibzâde Türk nesta'lık tarzını ve kurallarını özellikle harflerde çanaklar toplu daha düzgün, harfler satır çizgisine oturmuş deyim yerindeyse inci gibi sıralanmış bir görünümüdür.

Mehmed Refi' Efendi'nin yazılarından bazı harflerin detayları:

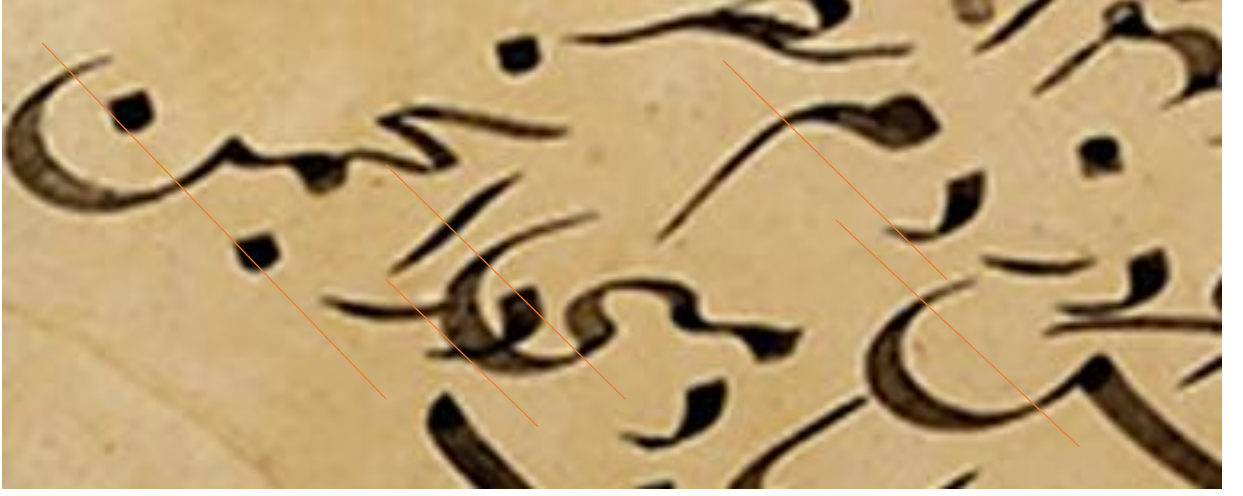
Fotoğraf 13. Dal, he, elif harfleri detay.

(Muhittin Serin Arşivi)

Fotoğraf 14. Re, he, ye harfleri detay.

(Muhittin Serin Arşivi)

Fotoğraf 15. Nun, mim, dal, re ve elif harfleri detay.

(Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi, nr: 762)

Fotoğraf 16. Vav, dal ve nun harfleri detay.

(Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi, nr: 762)

Fotoğraf 17. Dal, re ve ye harfleri detay.

(Türk Petrol Vakfı Müzesi)

Fotoğraf 18. Re ve mim harfleri detay.

(TSMK. E.H.2842)

Fotoğraf 19. Dal ve he harfleri detay.

(Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi, nr: 762)

Dal, mim, ye ve vav harflerinde özellikle bu ayrıntılar görülmektedir. Türk nesta'lik yazısının kuralları onunla ortaya çıkmıştır (Fotoğraf 13-19).

Talebeleri nesta'lik ve celi nesta lik yazılarını ileriye, olgunluk dönemine taşıdılar ve Türk nesta'lik yorumunu vücuda getirdiler, Lâkin bu yolda en başta gelenler arasında bizde daha çok Yesârizâde Mustafa İzzet Efendi (? -1849) ve Sami Efendi (1837-1912) adı anılır. Bunların en son temsilcisi ise Mehmed Hulûsi (1864-1940) efendi'dir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEHMET REFÎ' EFENDİ'NİN ESERLERİ (Katalog)

Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi ilköğrenim yıllarında Aklam-ı sitteyi öğrenmiş, ancak diğer yazı çeşitlerinden çok Kâtibzâde nesta'lık ve celi nesta'lık yazıda ihtisaslaşmıştır. Döneminin büyük hattatları arasında yeri olan Kâtibzâde'nin birçok yazısı günümüze ulaşmış bulunmaktadır.

Yazıları iyi derecede inceleyip geliştirdiği kendisi Türk nesta'lık yorumunu ve inceliklerini eserlerine yansıtmıştır. Eserler arasında levha, kıt'a ve murakka boyutundakiler yanında taş mahkûk bir çok eser de bulunmaktadır ki, bunları şöyle sıralayabiliriz:

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Mâil Nesta'lık Kıt'a Demirbaş nr. 1431.
(Ali Rıza Özcan'ın fotoğraf arşivi), 1716 (H.1128).
- Mâil Nesta'lık Kıt'a, (TSMK. E.H.2842), 1718 (H.1130).
- Mâil Nesta'lık Karalama, (TSMK. G.Y.319), (18yy.).
- Sülüs Nesih Kıt'a, (TSMK. G.Y.320), (18yy.).
- Mâil Nesta'lık Kıt'a, (Muhittin SERİN arşivindedir), 1719 (H.1131)³⁵,
- Mâil Nesta'lık Kıt'a, Hususi koleksiyon, 1720 (H.1132)³⁶.
- Mâil Nesta'lık Kıt'a, Hususi koleksiyon, 1724 (H.1136)³⁷.
- Mâil Nesta'lık Kıt'a, Hüsusi koleksiyondadır (18yy.)³⁸.
- Nesta'lık Murakka' yazısı, Hususi Koleksiyon, 1748 (H.1162)³⁹.

---

³⁵ Muhittin Serin, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Ankara 2002, s, 42-44.

³⁶ <https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2017/11/17/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-11>.

³⁷ <https://hattatlarsofasi.com/talik-hattatlari/katibzade-mehmed-refi-efendi/>.

³⁸ <https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>.

³⁹ S. Ünver, a.g.e., s. 70-75.

- Mâil Nesta'lik Kıt'a, Hüsusi koleksiyon (18yy.)⁴⁰.
- İstanbul Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'nde Nesta'lik Kıt'aları (nr. 372, 728, 762), (18yy.)⁴¹.
- Kerem Kıyak Koleksiyonun'da Mâil Nesta'lik Kıt'a ve bir Karalama olmak üzere İki eseri bulunmaktadır (18yy.)⁴².
- Amerika Birleşik Devletleri Michigan Üniversitesi II. Abdülhamid Koleksiyonunda Saray ciltli albüm içinde bir Mâil Nesta'lik Kıt'a, (nr. 439), (18yy.)⁴³.
- İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nde Mâil Nesta'lik Kıt'a, (18yy.)⁴⁴.
- Mâil Nesta'lik Kıt'a, Hususi koleksiyon (18yy.)⁴⁵.
- (Ekrem Hakkı Ayverdi hat koleksiyonunda iki tane yazısı⁴⁶, olduğu kaydedilmiş fakat sayın Uğur Derman tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve geçmişte Kâtibzâdeye ait olduğu düşünülen imzasız iki adet karalamanın onun eseri olmadığı belirtilmiştir.
Bu nedenle Vakıf koleksiyonunda Kâtibzâdeye ait eser bulunmamaktadır.)
- (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde birer kıtası (Hazine, nr. 2155; Emanet Hazinesi, nr. 2645), yazı kalıpları (Hırka-i Saâdet, nr. 1124)⁴⁷, (kaydedilmiş fakat, 2155 numaralı eser minyatür albümüdür. 2645 numaralı albüm gene farklı başka bir albümdür. 1124 diye kayıtlı albüm ise kayıtlarda bulunmamaktadır. TSMK de kayıtlı olan eserler; E. H. 2842, G.Y. 319, G.Y. 320, G.Y.321 numaralı eserler bulunmaktadır.)

---

⁴⁰ Süheyl Ünver, Hekim başı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s, 84.

⁴¹ M. Serin, DİA, a.g.e., c.25, s, 42-44.

⁴² M. Uğur Derman, Harflerin Aşkı, Korpus Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2014, s, 175-177.

⁴³ M. Serin, DİA, a.g.e., 2002, c.25, s, 42-44.

⁴⁴ S. Ünver, a.g.e., s, 82.

⁴⁵ <https://ketebe.org/sanatkar/katibzade-mehmed-ref-i-efendi-1002>.

⁴⁶ M. Serin, DİA, a.g.e., Ankara 2002, c.25, s, 42-44.

⁴⁷ M. Serin, DİA, a.g.e., Ankara 2002, c.25, s, 42-44.

- Mâil Nesta'lik Karalama, Özel Koleksiyon (18yy.)⁴⁸.
- Mâil Nesta'lik Karalama, Özel Koleksiyon (18yy.)⁴⁹.
- Sülüs Nesih Karalaması, Özel koleksiyon (18yy.)⁵⁰.
- Divani Yazısı (18yy.)⁵¹.
- Kasımpaşa'da Feyzullah Efendi Çeşmesi 1129 (H.1717.)⁵².
- Saraçhane başında Amcazade Hüseyin Paşa Medresesinin bitişiğindeki Mustafa Efendi Çeşmesi 1152 (H.1739.)⁵³.
- Eyüpsultan Babahaydar'da Şeyhülislâm Mustafa Efendi Tekkesi şadırvan kapısı, 1744 (H.1157)⁵⁴.
- Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi, Tevhidhane kapı üzerindeki kitabe (Süleyman Berk), 1744 (H.1157).
- Zeyrek Soğukkuyu Camii hazîresinde Şeyh Mehmed Emin Tokadî'nin kabir taşı kitabesi 1758 (H.1745)⁵⁵.
- Nuruosmaniye Camii Medresesi inşâ kitabesi, 1169 (H.1756.)⁵⁶.
- Nuruosmaniye Camii Aşhanesi inşâ kitabesi, 1169 (H.1756.)⁵⁷.

---

⁴⁸ (<https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>)

⁴⁹ (Mim_sahaf_antika)

⁵⁰ <https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>.

⁵¹ S. Ünver, a.g.e., s. 78.

⁵² S. Ünver, a.g.e., s. 47.

⁵³ S. Ünver, a.g.e., s. 46.

⁵⁴ M. Serin, a.g.e., DİA, s. 42-44.

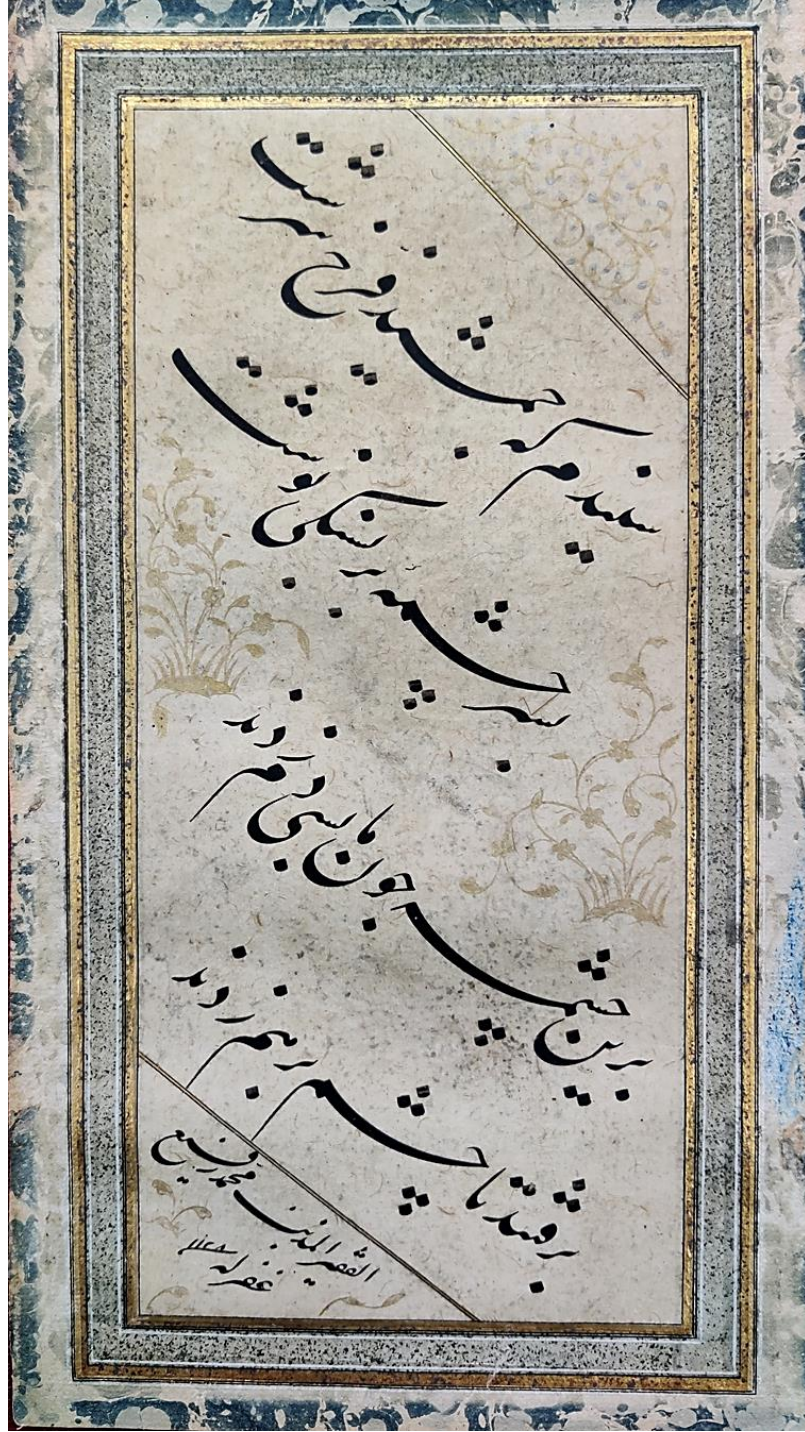
⁵⁵ M. Serin, a.g.e., DİA, s. 42-44.

⁵⁶ S. Ünver, a.g.e., s. 46.

⁵⁷ S. Ünver, a.g.e., s. 46.

3. 1. NESTA'LİK ESERLERİ

Katalog No. 1

Fotoğraf 20. Mâil Nasta'lik Kıt'a, İÜNEK

(Fotoğraf: Ali Rıza Özcan)

Bulunduğu yer	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (Demirbaş nr. 1431)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1716 (H.1128)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 13.5 x 24cm
Dili	: Farsça
Okunuğu	: “Şonîdem ki Cemşîd-i fûruh sirişt <i>Be-ser çeşme ber be-sengî nüvişt</i> <i>Ber ân çeşme çûn mâ besî dem zedend</i> <i>Be-reftend tâ çeşm ber-hem zedend”</i>
İmzası	: <i>el-Fakir el-muznib Mehmed Refî' Gufire leh</i>
Anlamı	: Güzel huylu Cemşid'in bir çeşme kitabesinde şunu yazdığını işittim: Bu çeşmeye bizim gibi bir çokları geldi; Sonunda gözlerini kapatarak çekip gittiler.
Diğer özellikler	: Dört satırlık mâil kıt'anın iç pervazı kumlu, dış pervazı Battal ebrûludur, Satırlar arasında altın ile serbest gonca motifleri işlenmiştir. Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 2

Fotoğraf 21. Mâil Nasta'lik Kit'a, TSMK

(TSMK. E.H.2842)

Bulunduğu yer	: TSMK. (E.H.2842)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1718 (H.1130)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Farsça
Okunuğu	: "Hüve'l- muizz <i>Ey badr-i mandekî penahi heme</i> <i>Keremi tost öZR-i hâh heme</i> <i>Gered naleyn rahrevan rehat</i> <i>Şeref tekme-i kulahe heme''</i>
İmzası	: <i>Ketebehû el-fakir el-mûznib Mehmed Refî'</i> <i>Gufire leh</i>
Anlamı	: Sen bir ay gibisin ki herkesi sen kurtarıyorsun Ve senin kereminden dolayı herkesi affediyorsun Herkes senin yoluna çıkarsa Her zaman şerefli biri olacak
Diğer özellikler	: Eserin zemininde hafif çiçek bezemeleri mevcut olup, Yazı is mürekkebi ile bu âherli zeminde yer almış, etrafı altın cetvelle ve ebruyla çevrilmiştir.

Katalog No. 3

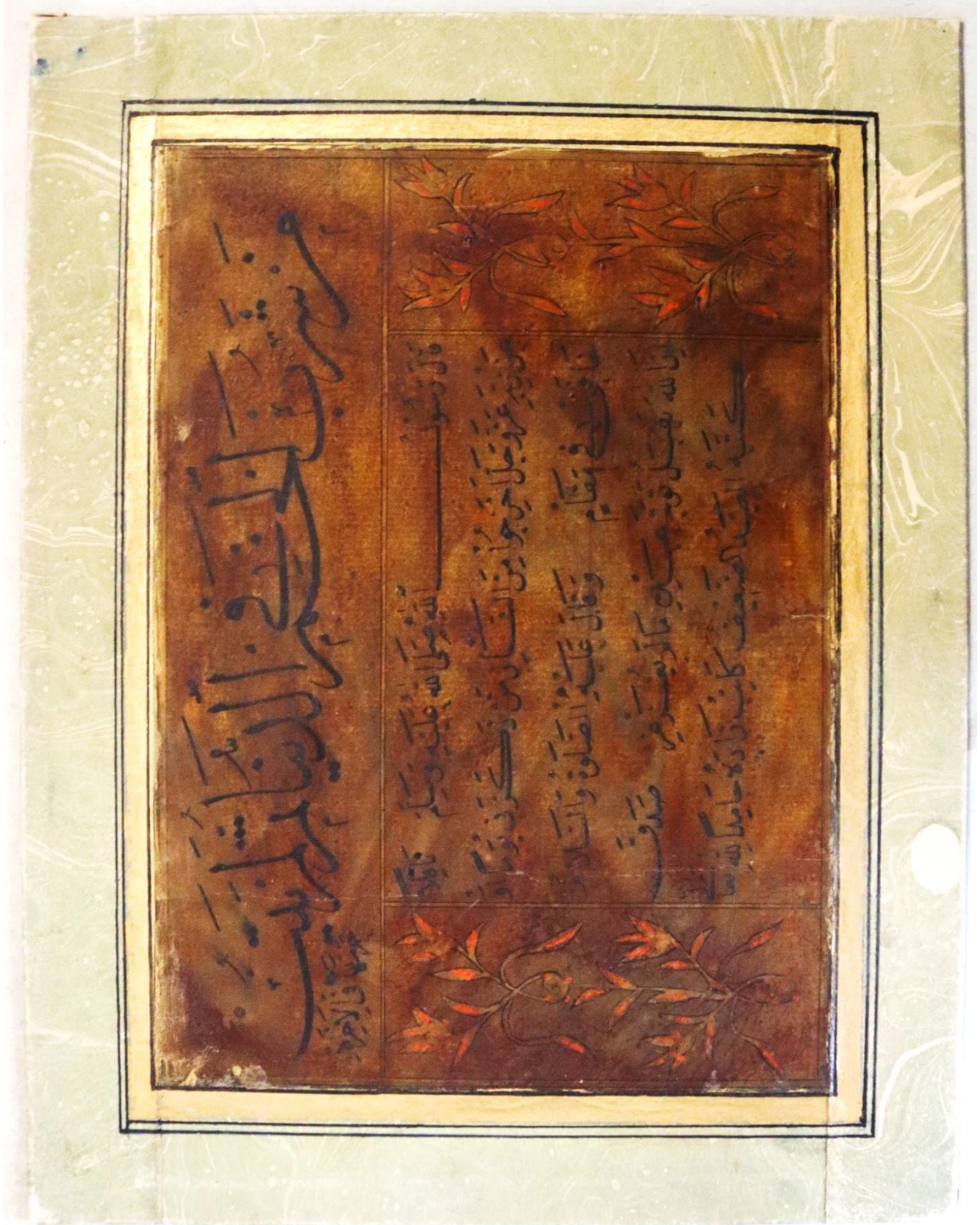

Fotoğraf 22. Mâil Nasta'lik Karalama, TSMK

(TSMK. G.Y.319)

Bulunduğu yer	: TSMK. (G.Y.319)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Farsça
Okunuğu	: -
İmzası	: Kâtibzâde Refî' Mehmed
Diğer özellikler	: Yazı is mürekkebi ve ayrıca dört farklı renkte mürekkebe ile âherli kâğıd zemine mâil tarzda yazılmış, etrafı altın cetvelle çevrilmiştir.

Katalog No. 4

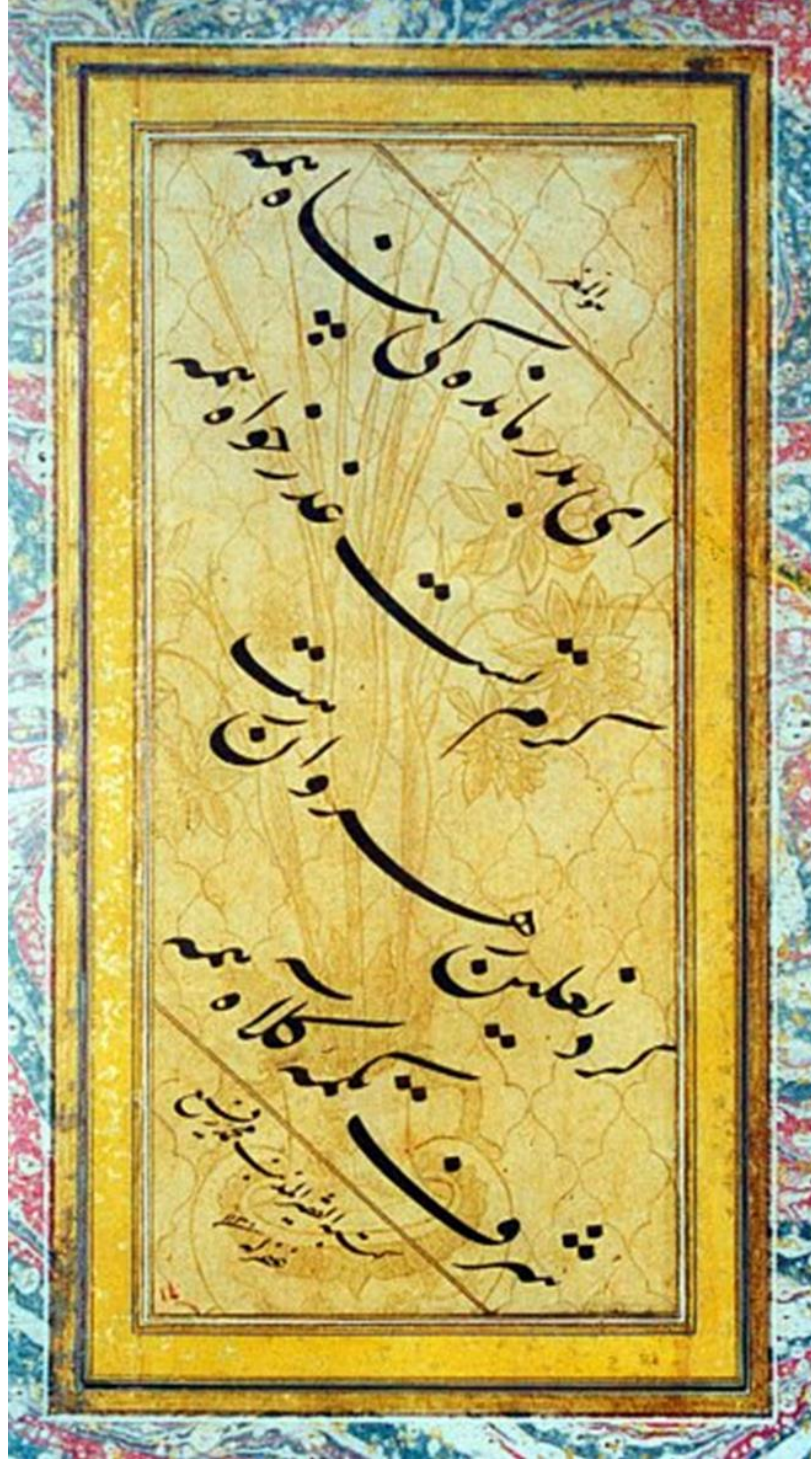

Fotoğraf 23. Sülüs Nesih Kit'a, TSMK

(TSMK. G.Y.320)

Bulunduğu yer	: TSMK. (G.Y.320)
Eser adı	: Sülüs Nesih Kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Sülüs ve Nesih
Dili	: Arapça
Okunuğu	: (Sülüs satır) Men şeribe'l-hamr fi'd-dünyâ sümme lem yetüb .. fi'l-Âhireti (Nesih) Kale Resûlullah sallallâhü aleyhi ve.... (Hadis-i Şerif)
İmzası	: Ketebehû el- Abdüd-daîf Kâtibzâde hamiden lillah
Diğer özellikler	: Yazı zemin üzerine, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış, eserin koltuk bölümünde renkli çiçek bezemeleri mevcut olup, yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 5

Fotoğraf 24. Mâil Nasta'lik Kıt'a

(Muhittin Serin Arşivi)

Bulunduğu yer : Muhittin Serin Arşivi
Eser adı : Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı : Kâtibzâde Mehmet Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1719 (H. 1131)
Hat nev'i : Nesta'lik
Dili : Farsça
Okunuşu : ‘‘*Hüve'l- muizz*

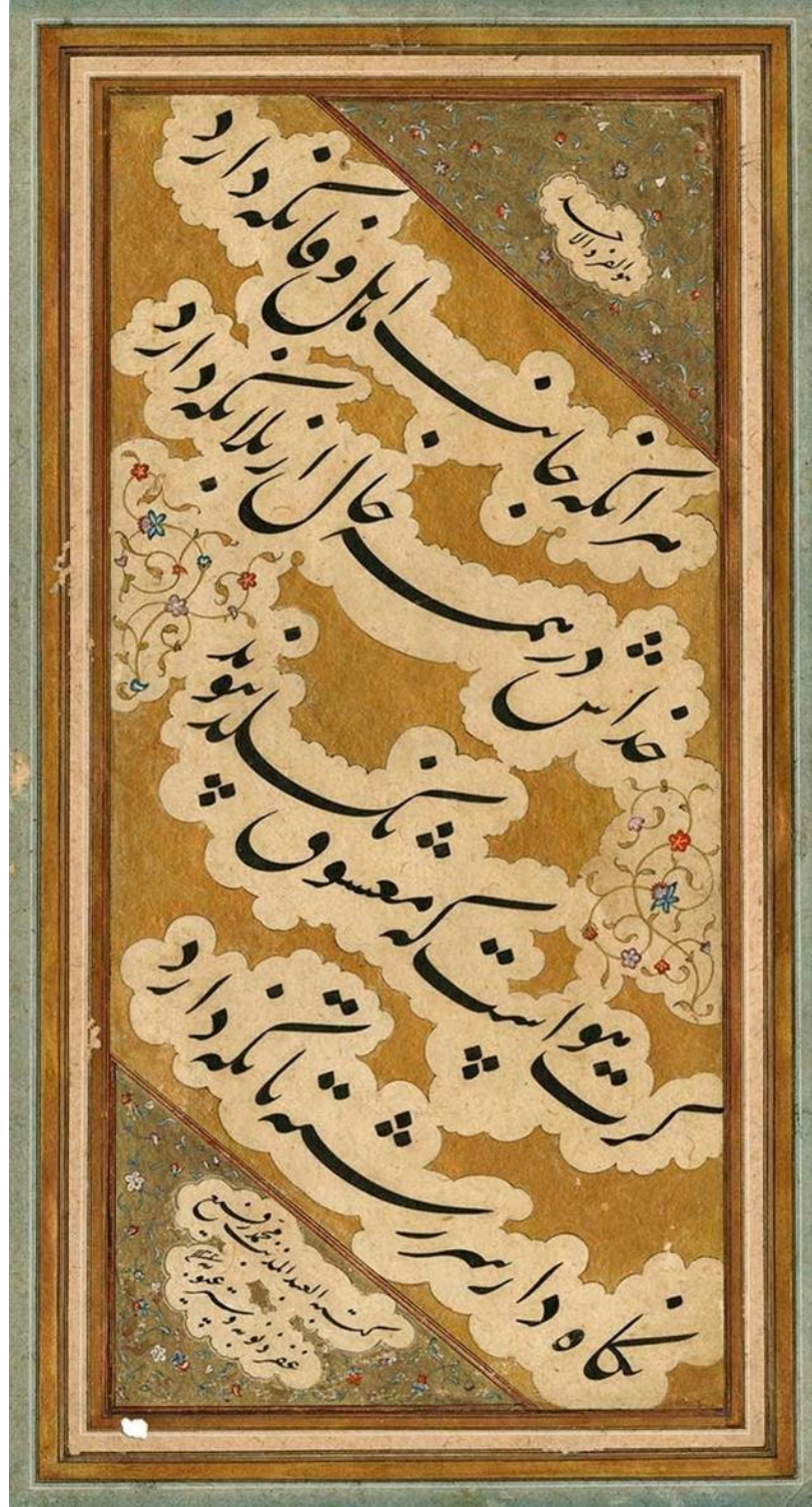
Ey bedr-i mândegi penah heme
Kerem-itost ozr hâhi heme
Gered na'leyn rehrevân-i rehet
Şeref tekme kolahi heme’’

İmzası : *Ketebehû el-fakir el-mûznib Mehmed Refi'*
Gufire leh

Anlamı : Sen bir aysın ve herkesin sığınağısın
Senin kereminden dolayıdır herkesin tevbesinin kabulü,
Senin yolundan gidenler çok şanslıdır,
Ve herkes şereften bir tâc sahibi olur.

Diğer özellikler : Yazının içi çiçek motifleri işlenmiş kenarlara altın
cetvel çekilmiştir. Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda
yazılmıştır.

Katalog No. 6

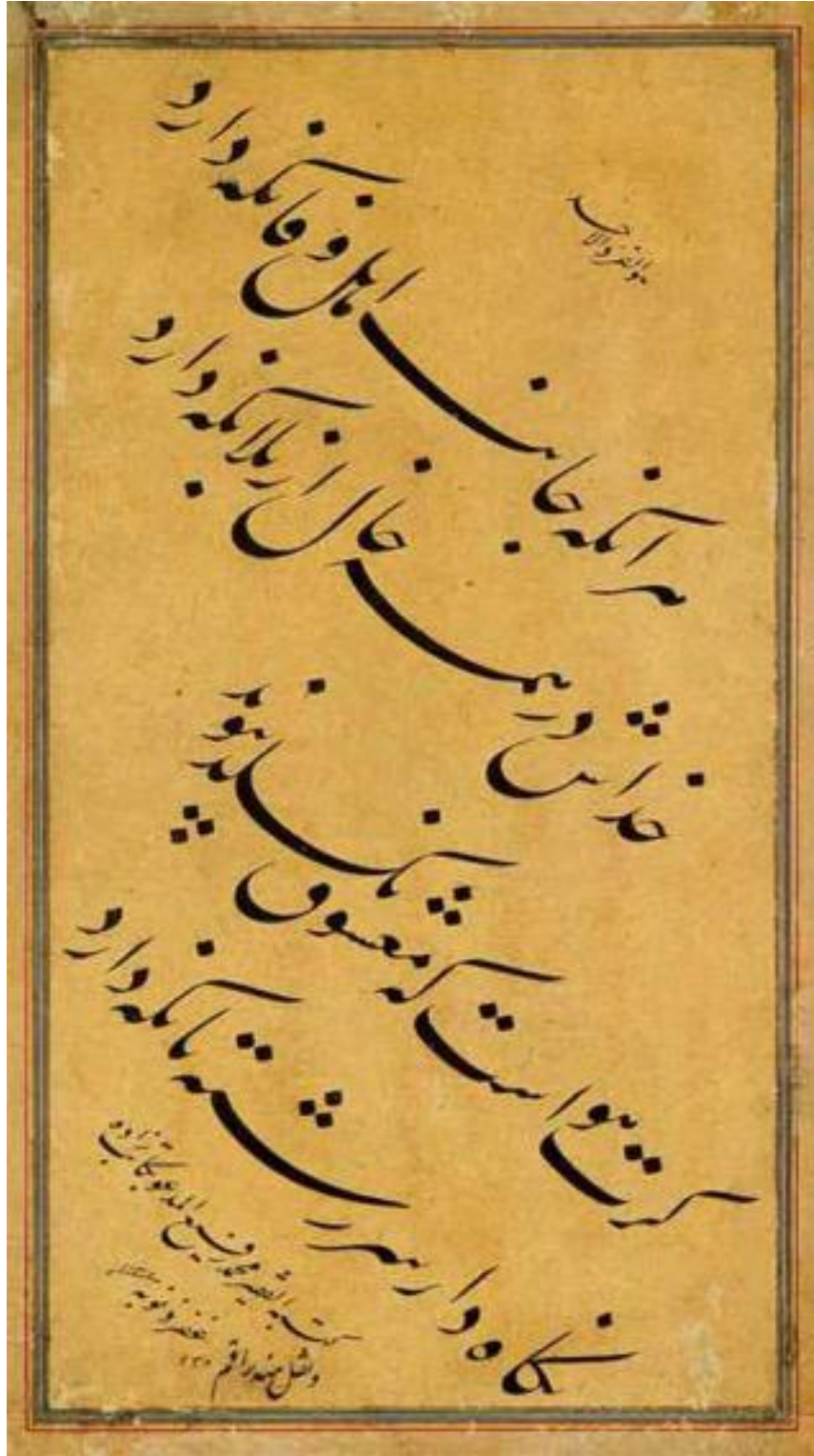

Fotoğraf 25. Mâil Nesta'lik Kıt'a

(<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2017/11/17/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-11>).

Bulunduğu yer	: Husûsi Koleksiyon
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: 1720 (H.1132)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 38 x 21 cm.
Dili	: Farsça
Okunuğu	: “ <i>Her ânki cânib-i ehl-i vefâ nigah dâred Hodâş der-heme hâl ez-belâ nigâh dared Gered hevâst ki ma'şûk nekseled... Nigâhdâr serrişte tâ nigh dâred</i> ”
İmzası	: <i>Ketebehû el-ahdü'l-müznib Mehmed Refi' gufire zunûbuhû</i>
Anlamı	: Vefâ ehlinin yanında olup onları gözeten kimseyi, Allah her hâl ü kârda belâdan korur. Sevdiğinin sana bağlı kalmasını diliyorsan, bu yolda fırsatı kaçırma ki , o da senden vazgeçmesin.
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır. Satırlar Arasında altın ile serbest çiçek motifleri işlenmiştir. Yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 7

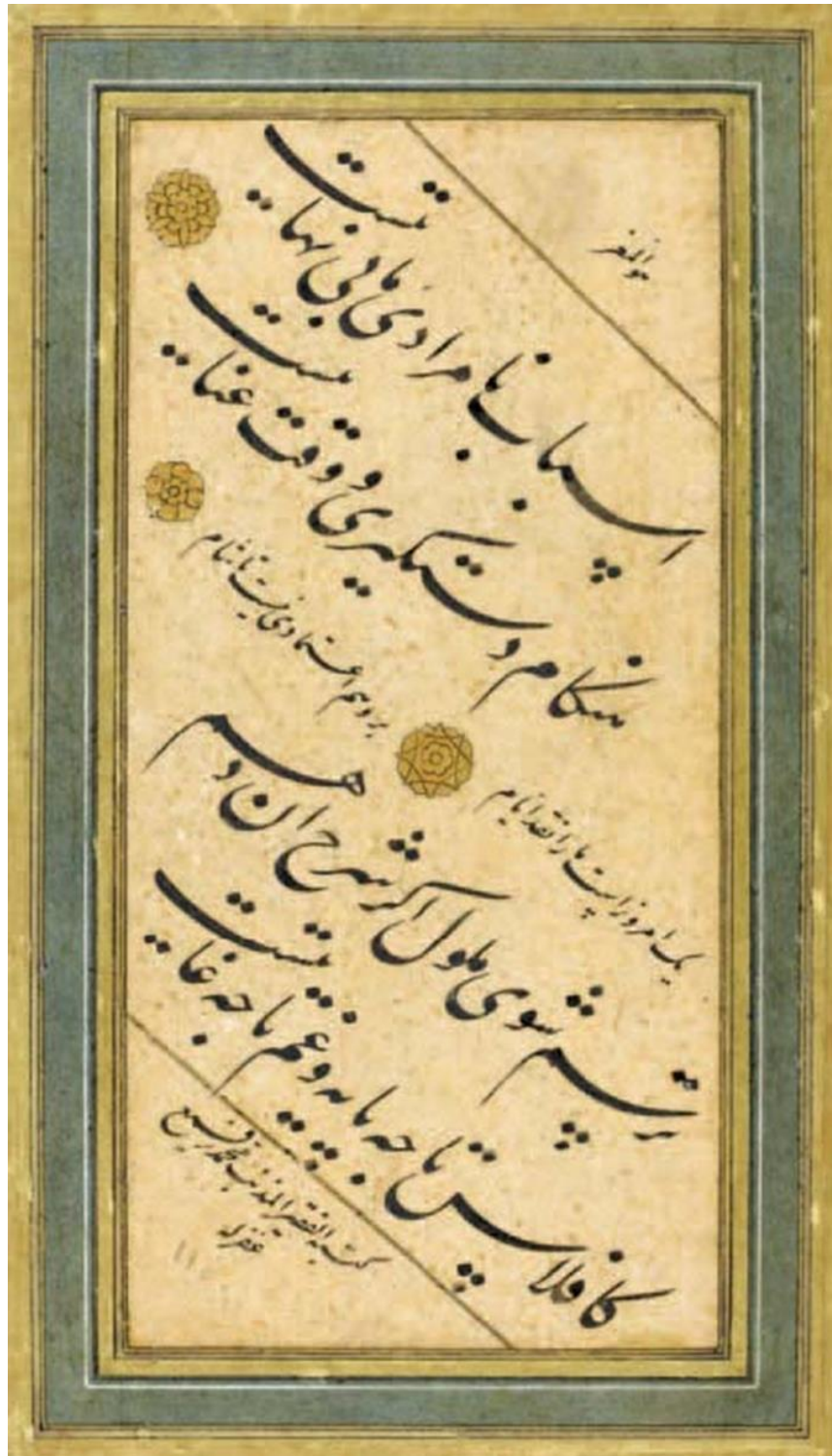

Fotoğraf 26. Mâil Nesta'lik Kıt'a

(<https://hattatlarsofasi.com/talik-hattatlari/katibzade-mehmed-refi-efendi/>).

Bulunduğu yer	: Husûsi Koleksiyon
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1724 (H.1136)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Farsça
Okunuğu	: “ <i>Her ânki cânib-i ehli vefâ nigâh dâred</i> <i>Hodaş der-heme hâl ez-belâ nigâh dâred</i> <i>Gered havast ki ma 'şûk nekseled...</i> <i>Nigehdâr seririşte tâ nigh dared</i> ”
İmzası	: <i>Ketebehû el-fakîr Mehmed Refî' el-med'uv Kâtibzâde</i> <i>gufire zünûbuhû</i>
Anlamı	: Vefâ ehlinin yanında olup onları gözeten kimseyi, Allah her hâl ü kârda belâdan korur. Sevdiğinin sana Bağlı kalmasını diliyorsan, bu yolda fırsatı kaçırma ki, oda senden vazgeçmesin
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır. Yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 8

Fotoğraf 27. Mâil Nesta'lik Kıt'a

(<https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>)

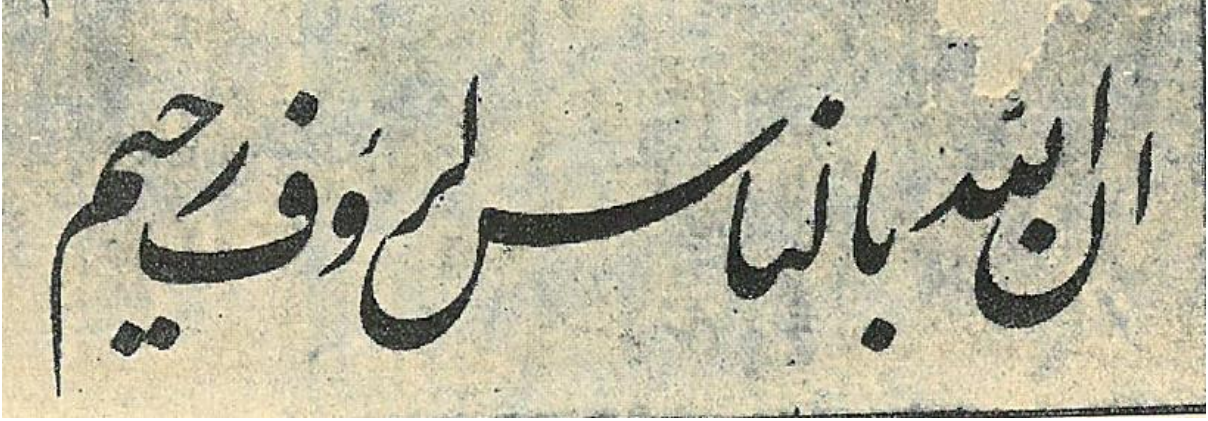
Bulunduğu yer : Özel Koleksiyon
Eser adı : Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1737 (H.1150)
Hat nev'i : Nesta'lik
Dili : Farsça
Okunuğu : “*Hüve'l- muizz*
Esbab-ı namurâdî-i mâ bî-nihâyetest
Hengâmı dest gîrî ve vakt inâyetest
Yek imrûz est mârâ nakd-ı eyyâm
Ber dehem i'timâdînist tâşâm
Tersem şevi melûl eger şerh-i ân dehem
Kâfilâs tâçe pâye vü gam taçe gâyetest”

İmzası : *Ketebehû el-fakir el-mûzunib Mehmed Refi'*
Gufire leh

Diğer özellikler : Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır.
Yazının kenarlarına cetvel çekilmiştir. Tarih silik bir
Mürekkeple yazılmıştır. Sonradan da eklenmiş olabilir.

Nesta'lik Murakka' Yazısı:

Katalog No. 9

Fotoğraf 28. Nesta'lik Âyet (Hacc / 65)

Okunuşu: “*İnnallâhe bi'n-nâsi le-Raûfun Rahîm*”.

Anlamı: “Allâh insanlara merhamet ve re'fet sahibidir”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 70)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 10

Fotoğraf 29. Nesta'lik Âyet (Bakara/ 222)

Okunuşu:” *İnnallâhe yühibbü't-tevvâbîn ve yuhibbül-mütetahirîn*”.

Anlamı: “Allâh, yaptığı işlerin fenalığını anlıyarak pişman olanları, bir daha yapmamağa ahdedenleri, içi ve dışı temizlenenleri sever”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 70)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 11

Fotoğraf 30. Nesta'lik Âyet (Âl-i İmrân / 37)

Okunuşu: "İnnallâhe yezuku men yeşâu bi gayri hisâb".

Anlamı: "Allâh, dilediği kullarına hesapsız rızık verir".

(S. Ünver, a.g.e., s. 71)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 12

Fotoğraf 31. Nesta'lik Âyet (Fâtır / 38)

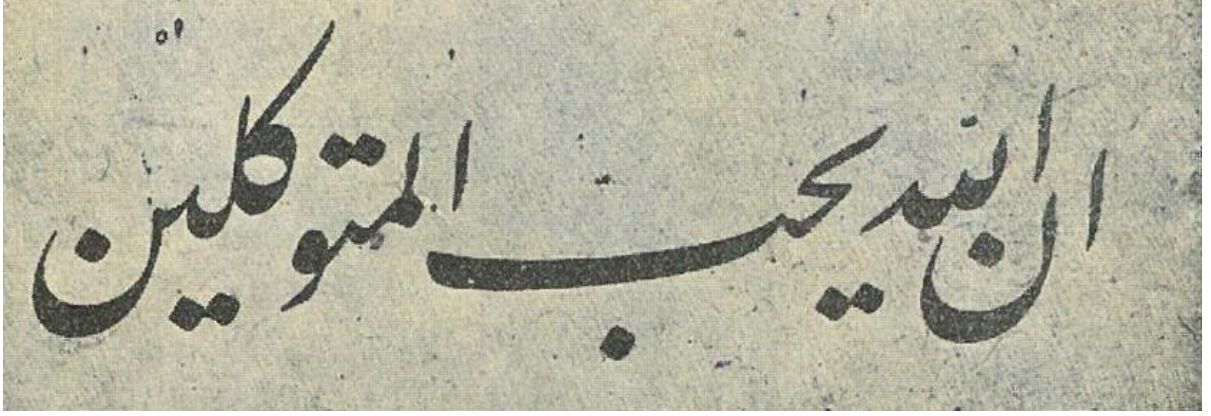
Okunuşu: “*İnnallâhe âlîmün bi zâti's-sûdur*”.

Anlamı: “İnsanların içinde olanları Allâh bilir”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 71)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 13

Fotoğraf 32. Nesta'lik Âyet (Âl-i İmrân / 159)

Okunuşu: “*İnnallâhe yühibbü'l-mütevekkilîn*”.

Anlamı: “Allâh, tevekkül gösterenleri sever”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 72)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 14

Fotoğraf 33. Nasta'lik Âyet (Tevbe / 115)

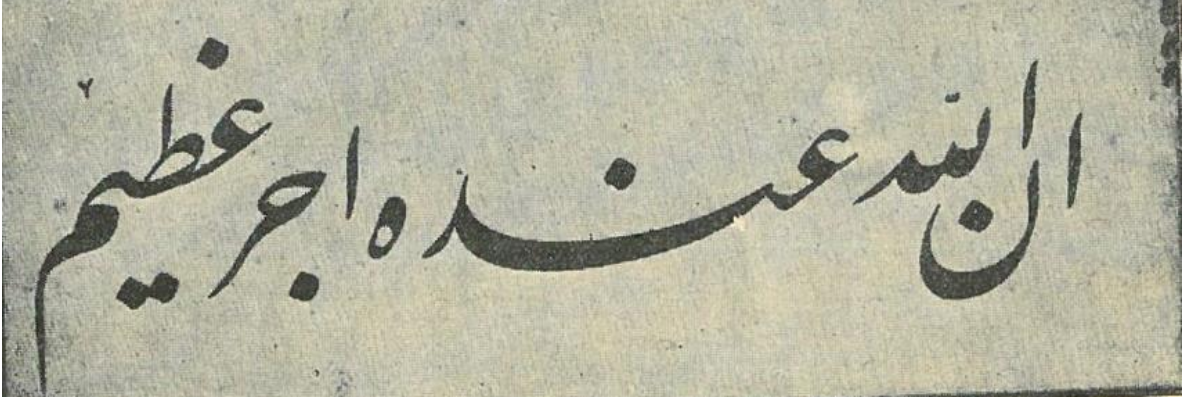
Okunuşu: “*İnnallâhe bi külli şey' in alîm*”.

Anlamı: “Allâh, her şeye vâkıfdır, hakkıyla bilir”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 72)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nasta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 15

Fotoğraf 34. Nasta'lik Âyet (Tevbe / 22)

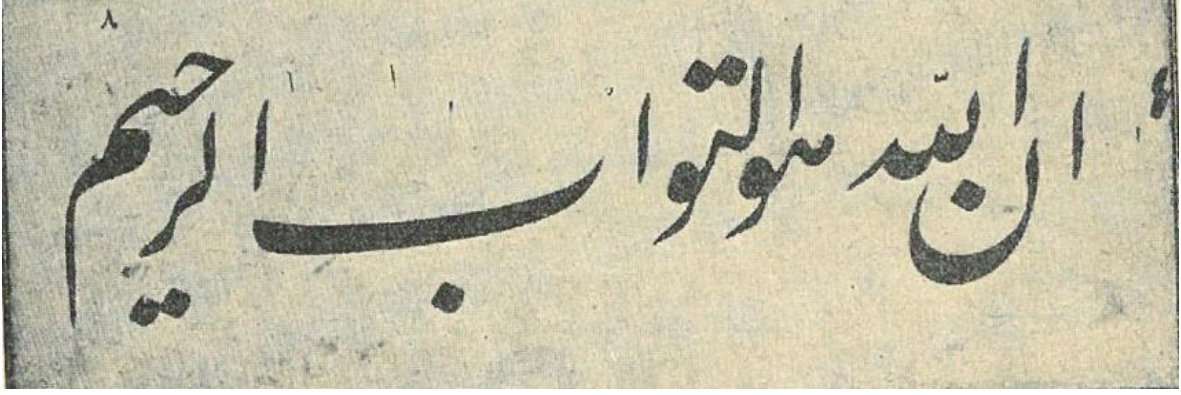
Okunuşu: “*İnnallâhe indehû ecrun azîm*”.

Anlamı: “Allâh indinde iyilik yapanlara büyük sevâb vardır”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 73)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nasta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 16

Fotoğraf 35. Nasta'lik Âyet (Tevbe / 118)

Okunuşu: “*İnnallâhe huve't-tevvâbu'r-râhîm*”.

Anlamı: “Tövbeyi kabul eden ve merhametli olan şüphesiz ki ancak Allâhdır”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 73)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nasta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 17

Fotoğraf 36. Nesta'lik Âyet (Hûd / 115)

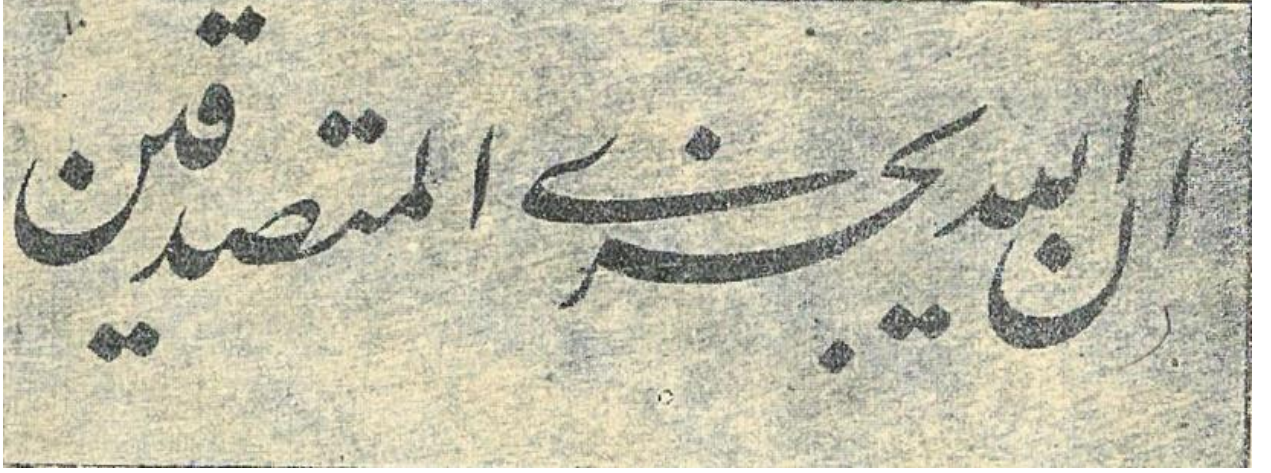
Okunuşu: “*Innallâhe lâ yudû ecr'al-muhsinîn*”.

Anlamı: “Allâh, iyilik edenlerin iyiliklerini karşılıksız bırakmaz”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 74)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 18

Fotoğraf 37. Nesta'lik Âyet (Yusuf / 88)

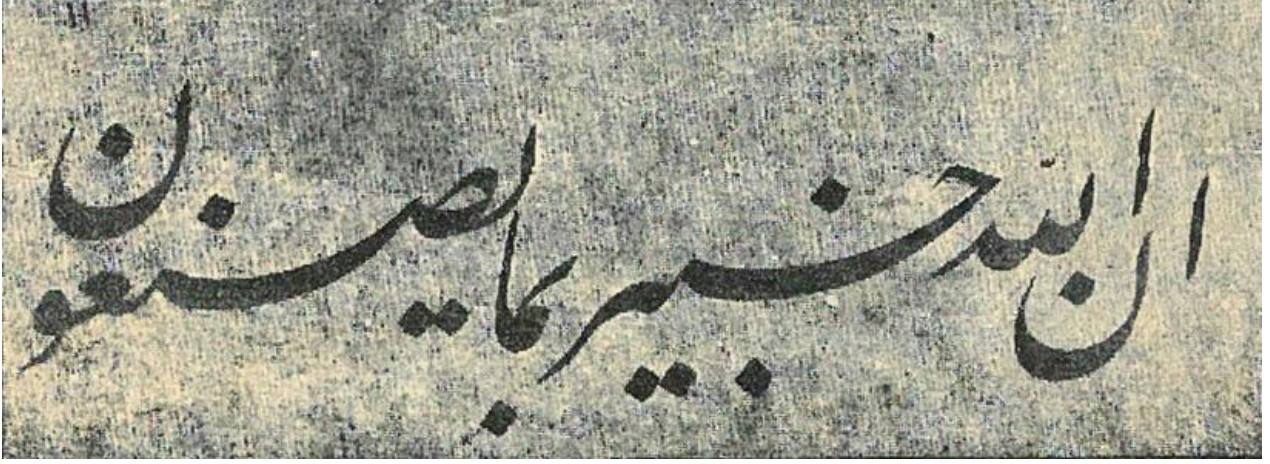
Okunuşu: “*İnnallâhe yecz'il -mütesaddikîn*”.

Anlamı: “Allâh, tasadduk eden iyilik severleri aynı ile mükâfatlandırır”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 74)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 19

Fotoğraf 38. Nasta'lik Âyet (Haşr / 30)

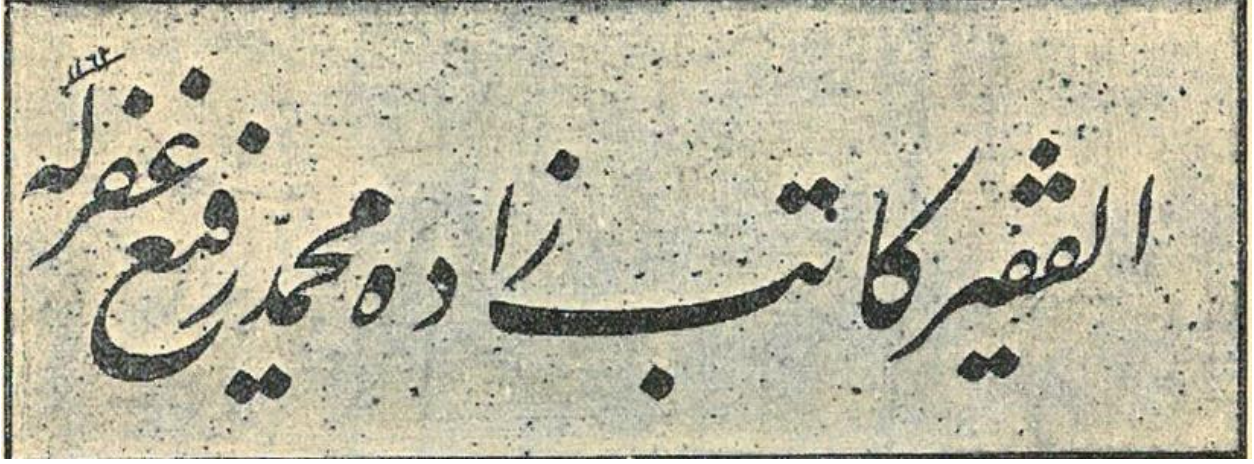
Okunuşu: “*İnnallâhe habîrun bimâ yasnaûn*”.

Anlamı: “Şüphesiz ki Allah onların her yaptığından haberdardır”.

(S. Ünver, a.g.e., s. 75)

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1748 (H.1162)
Hat nev'i	: Nasta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazı âharlı kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 20

Fotoğraf 39. Okunuşu: “*El-fakir Kâtibzâde Mehmed Refî' gufire leh*”

Anlamı: “Bunları yazan fakîr Kâtibzâde Mehmed Refî'’dir, günahları affola.”

1748 (H.1162).

Bulunduğu yer	: Hususî Koleksiyon
Eser adı	: Murakka'
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: (H.1162/ M. 1748)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: Boyutları fotoğraftaki boyutlarıyla aynıdır.
Dili	: Arapça
Diğer özellikler	: Yazılar âharlı kâğıda yazılmıştır ⁵⁸ .

⁵⁸ Süheyl Ünver, *Hekimbaşı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 70-75.

Katalog No. 21

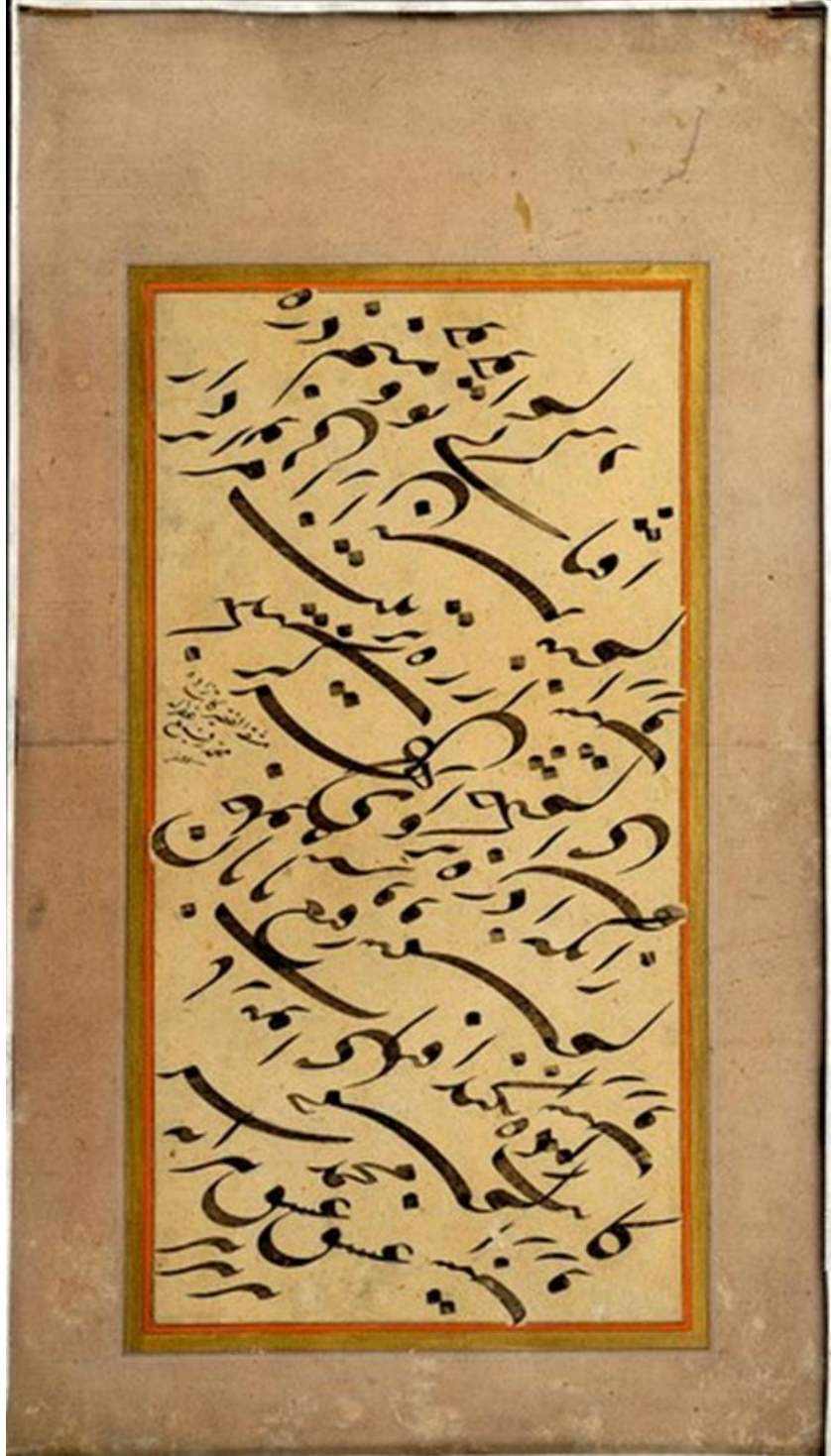

Fotoğraf 40. Mâil Nesta'lik Kıt'a

(S. Ünver, a.g.e., s, 84)

Bulunduğu yer	: Özel Koleksiyon (İbnülemin, nr. 193)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18yy.)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 9 x 16.5 cm
Dili	: Osmalı Türkcesi
Okunuğu	: “ <i>Min makâlâti Hâce Nasreddin Akşehirli Aleyhi rahmetullâ'l Bâri: Reftem be câyi sivriler Gördüm dokuz kurt âmedî Bir kaçını batır,ıdım Birkaçı tarla mîrevî”</i>
Anlamı	: Sivriler köyüne yürürken , Dokuz kurdun geldiğini gördüm. Bir kaçını yaralamığsam da, Bir kaç tarlaya kaçtı.
İmzası	: <i>Ketebehû el'abdü'l-müznib Mehmed Refi' Kâtibzâde Gufire leh</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, etrafi altın cetvelle çevrilmiştir.

Katalog No. 22

Fotoğraf 41. Mâil Nasta'lik Karalama, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi nr: 372.

(M. Serin, DİA, c. 25, s. 42-44).

Bulunduğu yer	: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi (Env. 372)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Farsça
Okunuğu	: -
İmzası	: <i>Meşekahû el-Fakir Kâtibzâde Mehmed Refî' gufire leh</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 23

Fotoğraf 42. Mâil Nasta'lik Karalama, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi nr: 728.

(M. Serin, DİA, c.25, s. 42-44)

Bulunduğu yer	: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi (Env.728)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Farsça
Okunuğu	: -
İmzası	: <i>el-Fakîr Kâtibzâde Mehmed Refî'</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup , yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 24

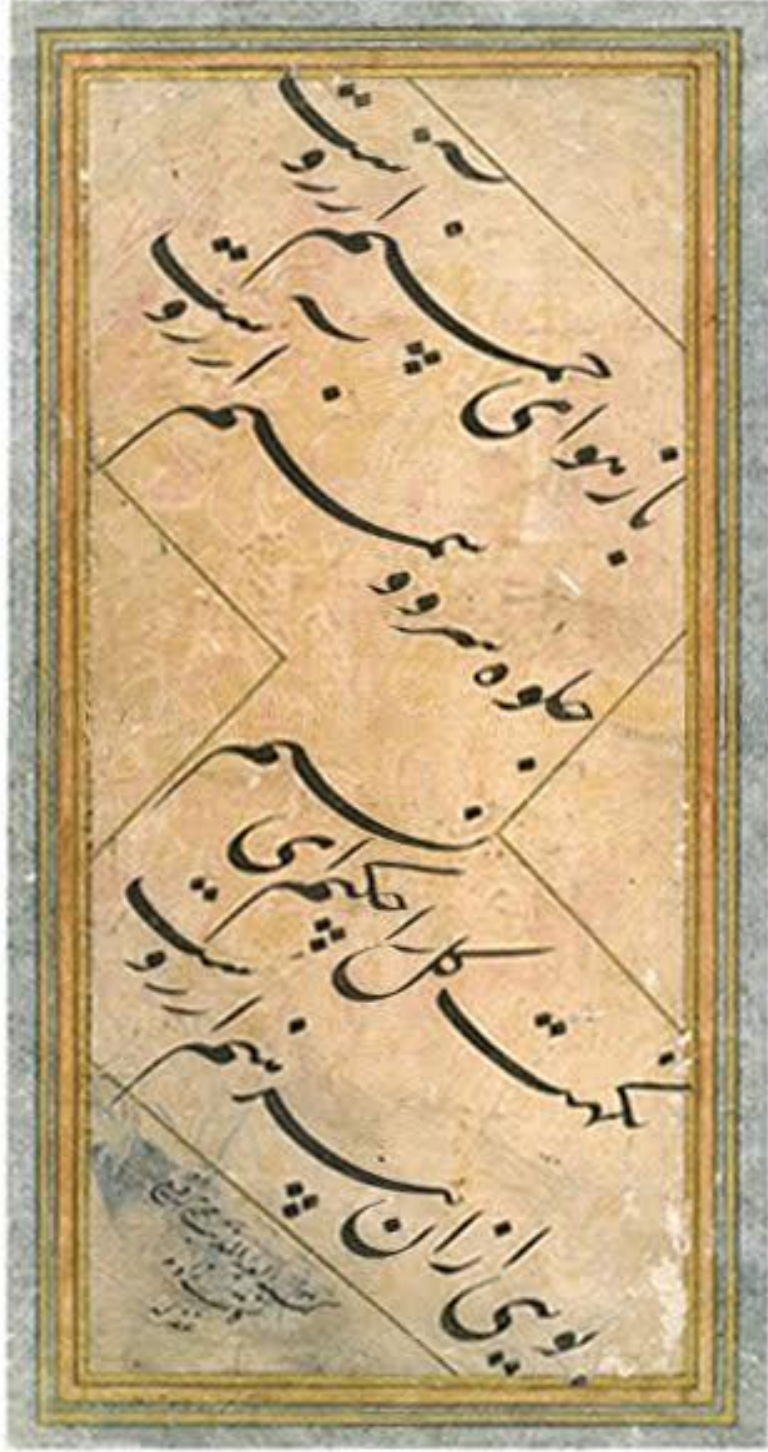

Fotoğraf 43. Mâil Nasta'lik Karalama, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi nr: 762.

(M. Serin, DİA, c.25, s, 42-44)

Bulunduğu yer	: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi (Env.762)
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 30 x 17 cm
Dili	: Farsça
Okunuğu	: -
İmzası	: <i>Mehmed Refî' (karalama içinde)</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 25

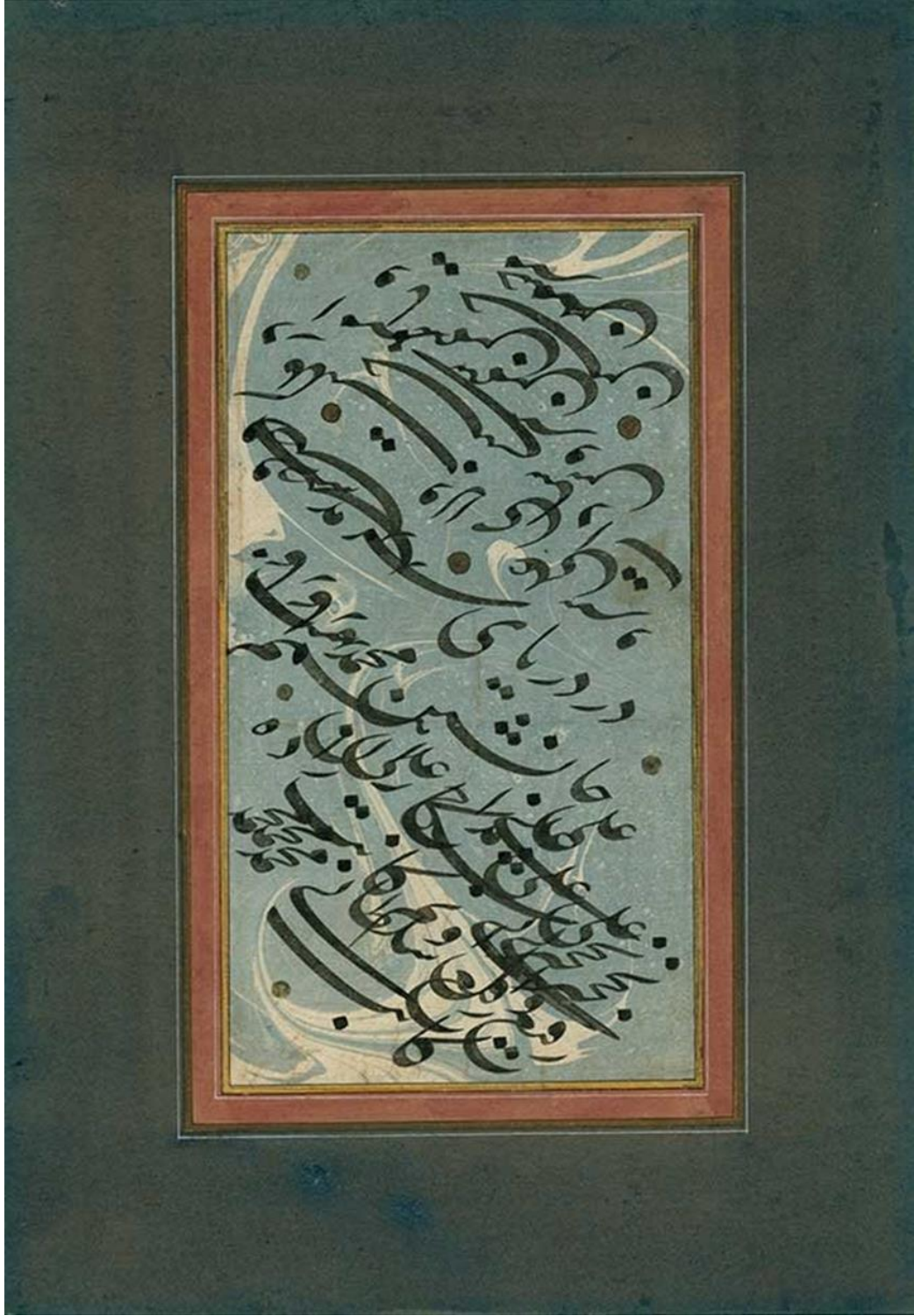

Fotoğraf 44. Mâil Nasta'lik Kıt'a

(Kerem Kıyak Koleksiyonu)

Bulunduğu yer	: Kerem Kıyak Koleksiyonu
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 33 x 18 cm
Dili	: Farsça
Okunuğu	: ' <i>Bâz havayi çemenem arezust Cilvei servo semenem arezust Nekheti gol ra çe konem ey nesim Buyi ez an pirahenem arezust</i> '
Anlamı	: Yine çimlerin havası hayalimdir Ağaçların güllerin yeşilliklerin görüntüleri hayalimdir Gülün güzel kokusuyla ne yapayım ey rüzgâr Oğömlekten bir koku alamak hayalimdir.
İmzası	: Ketebehû el-abdü'l-müznib Mehmed Refi' Kâtibzâde Gufire leh
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, etrafına cetvel çekilmiştir.

Katalog No. 26

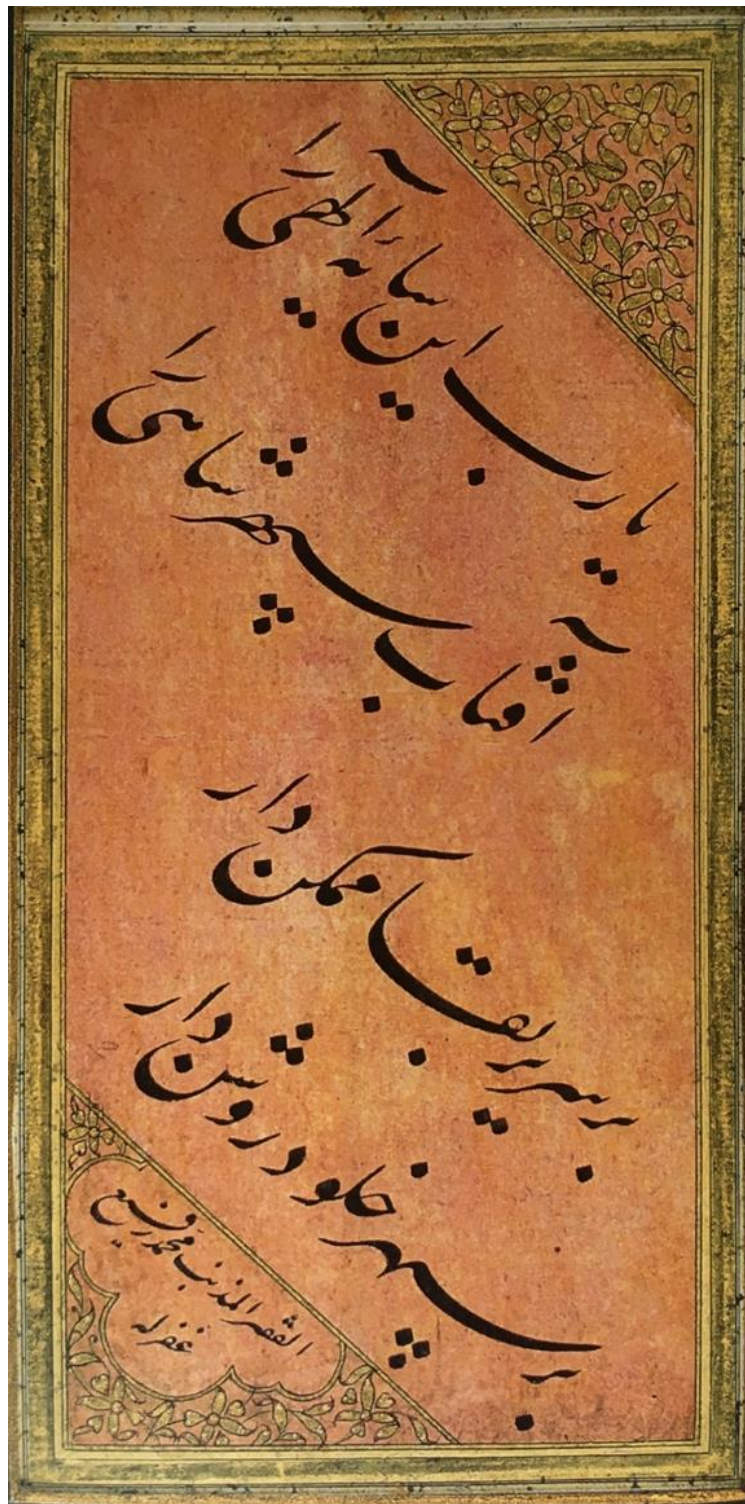

Fotoğraf 45. Mâil Nasta'lik Karalama

(Kerem Kıyak Koleksiyonu)

Bulunduğu yer	: Kerem Kıyak Koleksiyonu
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 41 x 29 cm
Dili	: Osmalı Türkcesi
Okunuğu	: -
İmzası	: <i>Kâtibzâde Mehmed (karalama içinde)</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile hafif ebrulu kâğıd zemine yazılmış. Yazının kenarlarına cetvel çekilmiştir.

Katalog No. 27

Fotoğraf 46. Mâil Nasta'lik Kıt'a

(Ann Arbor, MI, Abdulhamid II koleksiyonu, nr, 439)

Bulunduğu yer : Amerika Birleşik Devletleri Michigan Üniversitesi II. Abdülhamid koleksiyonunda saray ciltli albüm içinde (nr. 439).

Eser adı : Mâil Nesta'lik kıt'a

Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi

Yazıldığı târih : Tarihsiz (18yy.)

Hat nev'i : Nesta'lik

Dili : Farsça

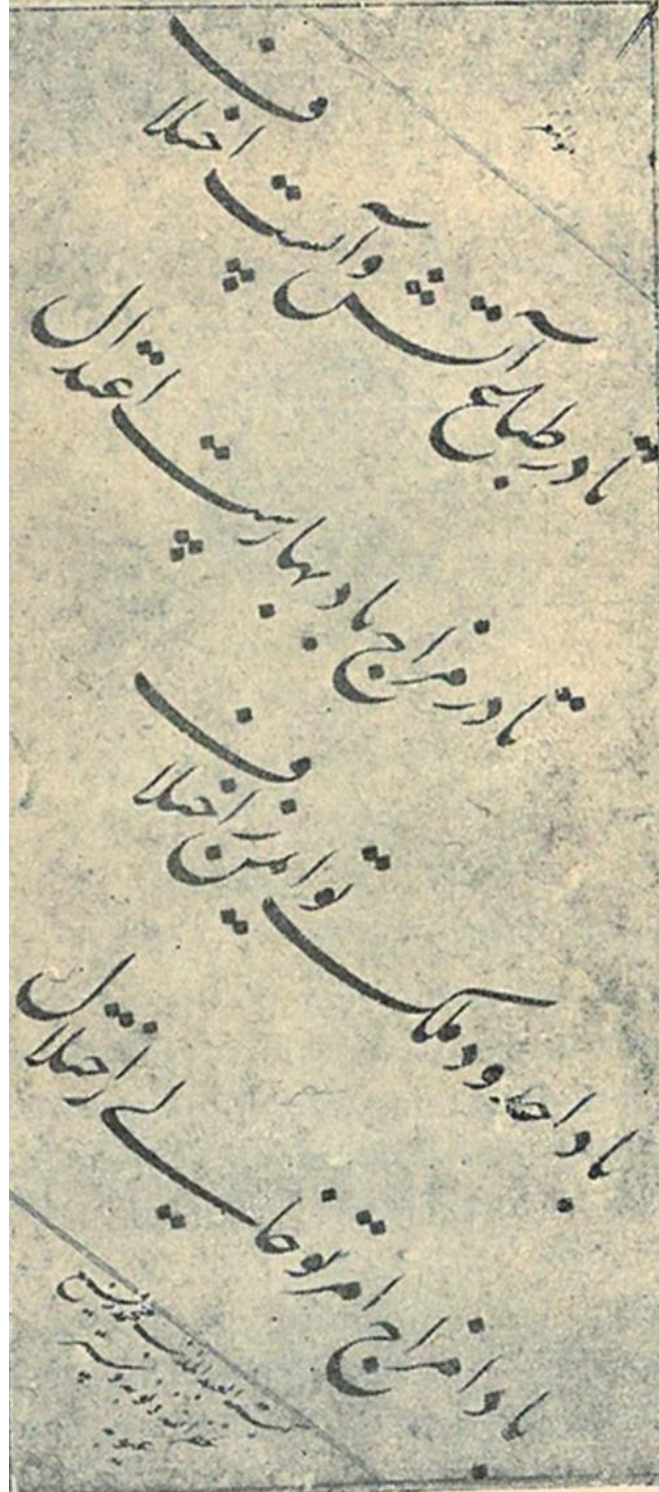
Okunuşu : “*Yâ Rab, însaye-i ilâhî râ
Âftâb-i sipihr-i şâhî-râ
Ber serîr-i beka mümkin dâred
Ber sipihr-i hulûd rûşen dâred*”

İmzası : *El-fakir el-mûznib Mehmed Refî'
Gufire leh*

Anlamı : Allahım bu ilahi gölgesini
Ve güneşin azamet gökünü
Devamını mümkün et
Ve bu güneşi gökte açık et

Diğer özellikler : Yazının içi altın ile çiçek motifleri işlenmiş kenarlara altın cetvel çekilmiş. Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 28

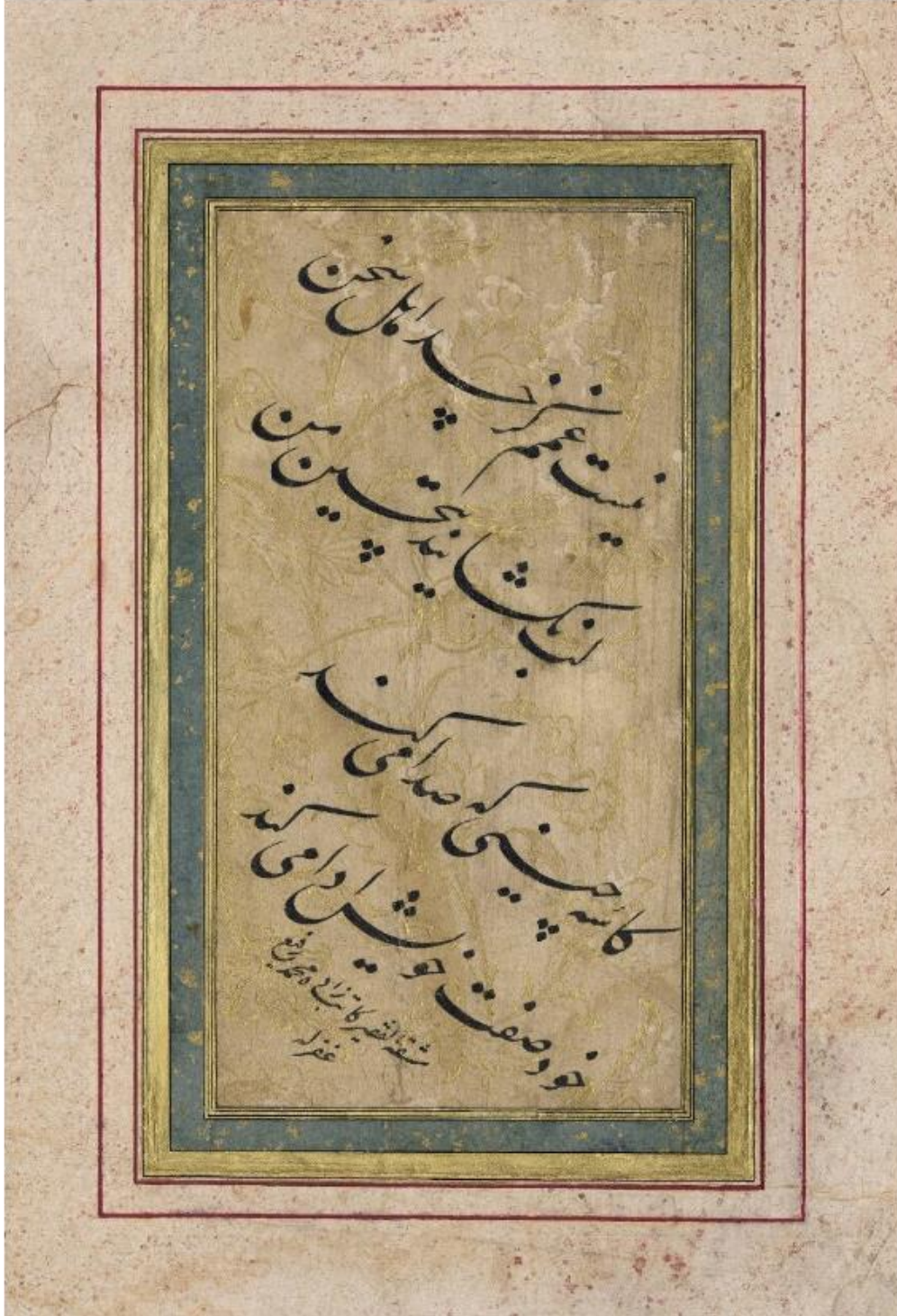

Fotoğraf 47. Mâil Nasta'lik Kıt'a

(S. Ünver, a.g.e., s, 82)

Bulunduğu yer	: İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Müzesindedir.
Eser adı	: Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18yy.)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 9,5 x 21 cm.
Dili	: Farsça
Okunuğu	: “ <i>Tâ der-tabbâ-i âteş ü âbest ihtilaf</i> <i>Tâ der-mizâc-ı bâd bâhavest i'tidâl</i> <i>Bâdâ hûdûd-i mülk-i tû eymen zi'htilaf</i> <i>Bâdâ mizac-ı emr-i tû hâlî zi'htilâf</i> ”
İmzası	: <i>Ketebehû el-abdü'l- müznib Mehmed Refi'</i> <i>Gafera'llâhû zünûbehû ve setere</i> <i>uyûbehû</i>
Anlamı	: Ateş ve suyun doğasında ihtilaf mevcuttur Bahar rüzgarının zatında ise denge mevcuttur (İnşaallah) senin mülkün itilaftan güvende olsun (İnşaallah) senin emrine karşı kimse gelmesin
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır.

Katalog No. 29

Fotoğraf 48. Mâil Nesta'lik Kıt'a

(<https://ketebe.org/sanatkar/katibzade-mehmed-ref-i-efendi-1002>)

Bulunduğu yer : Hususi Koleksiyon
Eser adı : Mâil Nesta'lik kıt'a
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : Tarihsiz (18yy.)
Hat nev'i : Nesta'lik
Eb'âdı : 9,5 x 21 cm.
Dili : Farsça

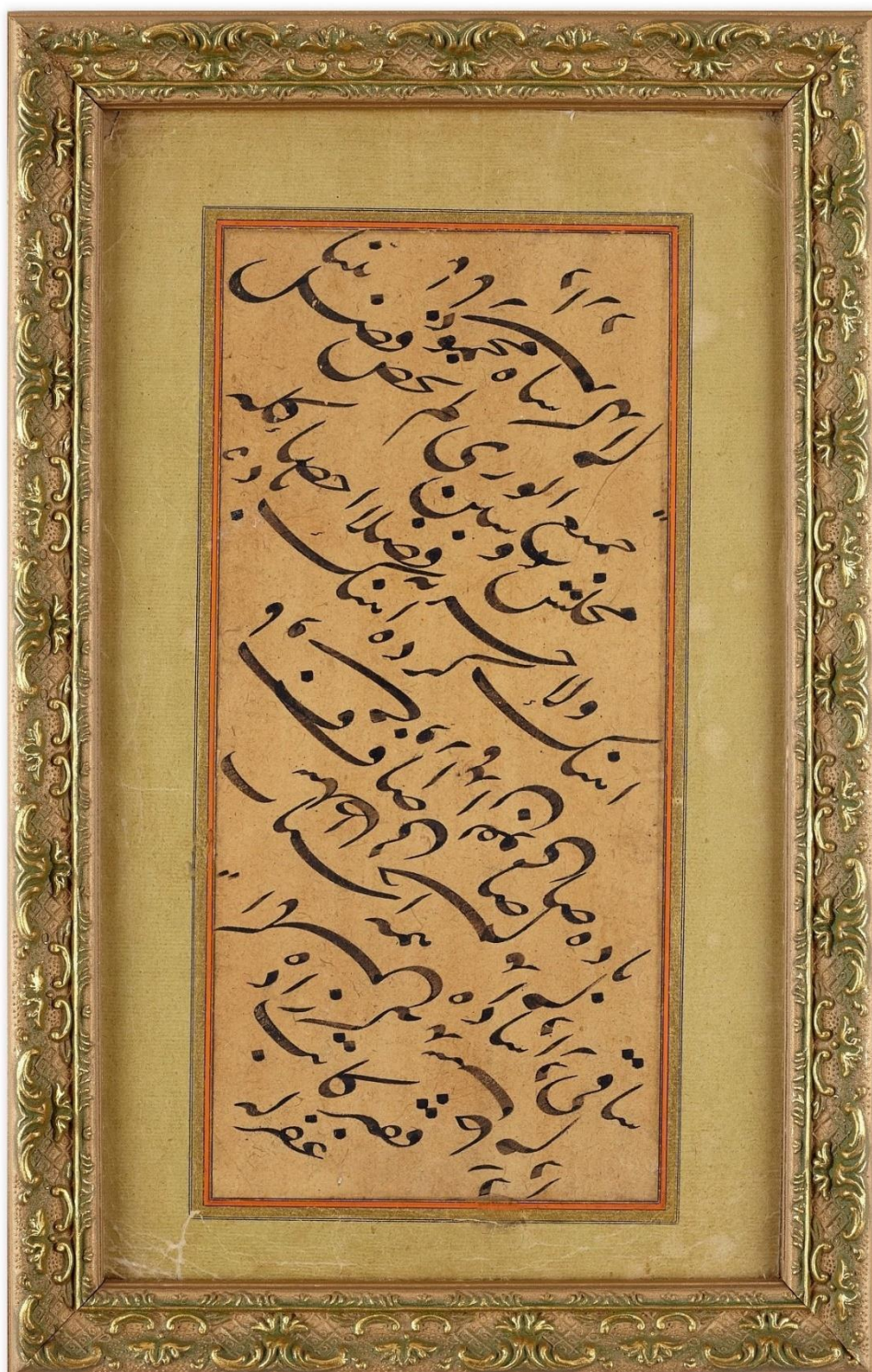
Okunuğu : “*Nist gamem kez hased-i ehl-i sühan
Leb ne kûşâyend bi tahsin-i men
Kâse-i çînî ki sadâ mî-koned
Hod sıfat-i hoş-edâ mî-koned*”

İmzası : *Meşekahû el-fakir Kâtibzâde Mehmed Refi' Gufire leh*

Anlamı : Üzgün değilim kıskançlık ehli
Beni methetmiyorlar
Çini kâselerinden çıkan ses
O kâsenin kalitesini gösteririr.

Diğer özellikler : Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup,
Kenarlarına cetvel çekilmiştir.

Katalog No. 30

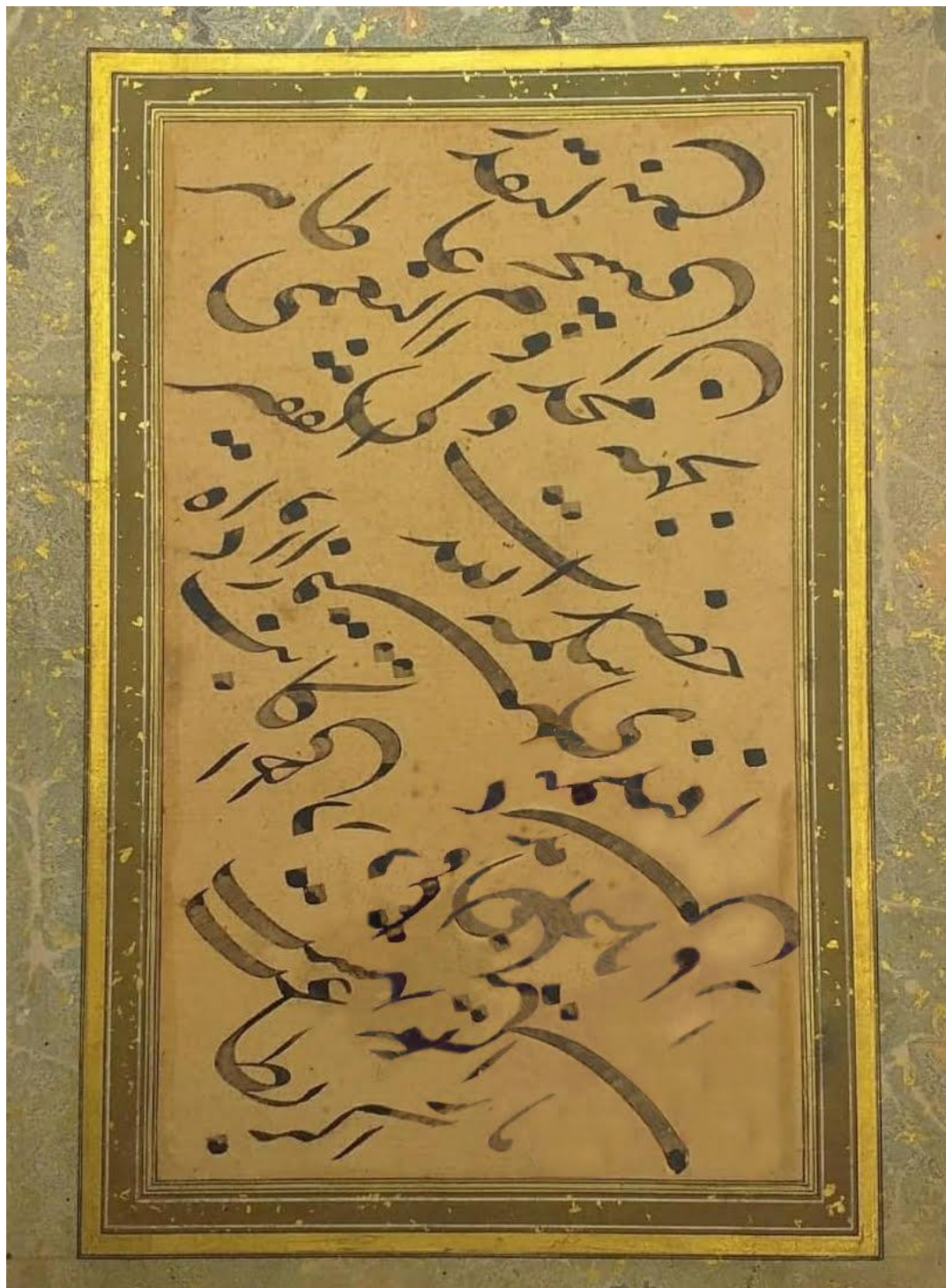

Fotoğraf 49. Mâil Nesta'lik Karalama

(<https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>)

Bulunduğu yer	: Özel Koleksiyon
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Eb'âdı	: 27x15,5 cm.
Dili	: Farsça
Okunuğu	: -
İmzası	: Fakîr Kâtibzâde gufira leh
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmış olup, yazının etrafı altın cetvelle çevrilidir.

Katalog No. 31

Fotoğraf 50. Mâil Nasta'lik Karalama

(Mim_sahaf_antika)

Bulunduğu yer	: Özel Koleksiyon*
Eser adı	: Mâil Nesta'lik karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Okunuğu	: -
İmzası	: Kâtibzâde
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda mâil tarzda yazılmış olup, yazının etrafı altın cetvelle ve hafif ebru ile çevrilmiş üzerine zerefşan uygulanmıştır.

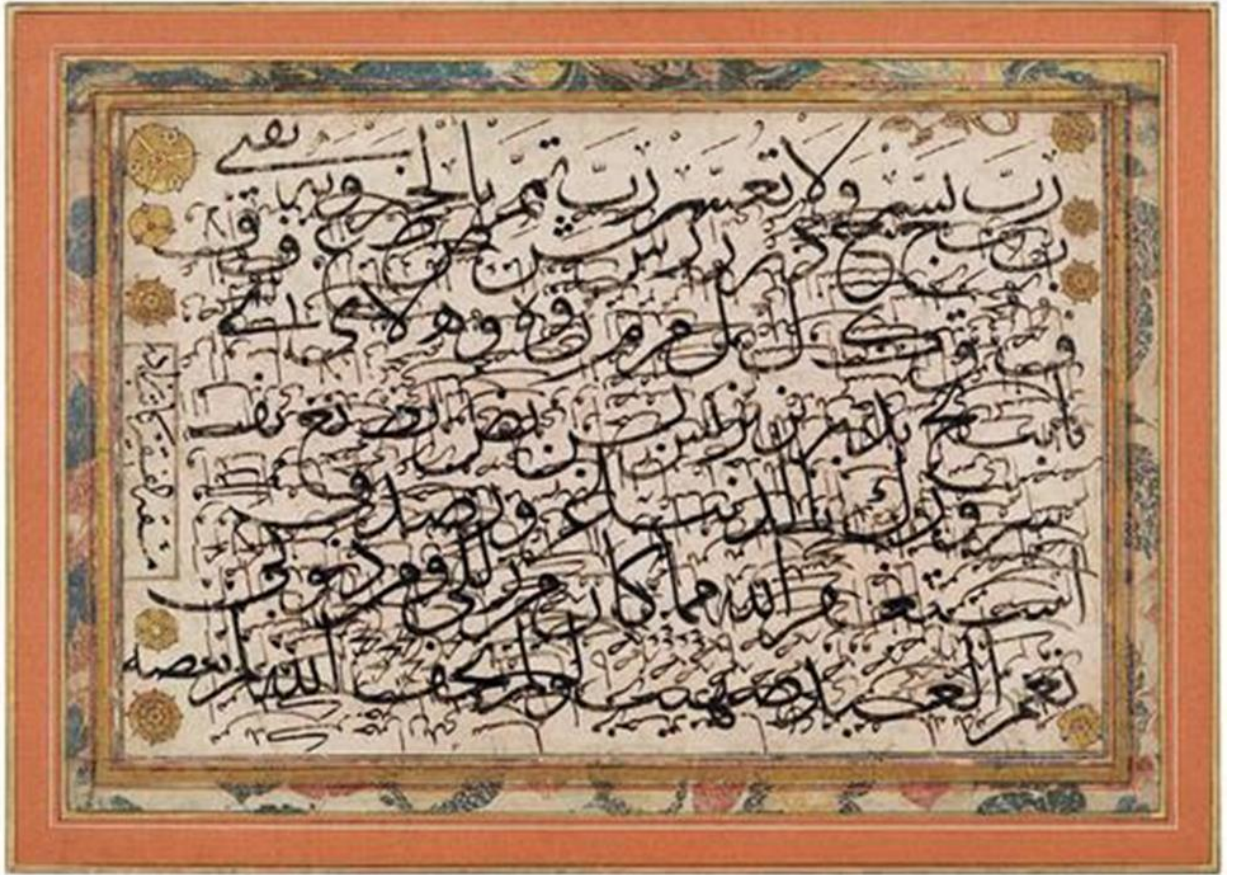
* Âharlı kağıt üzerine is mürekkebiyle nesta'lik hatla kaleme alınmış karalama eserin, ilgili firma ile yapılan telefon görüşmesinde bedelinin 40.000 tl civarında olduğu bildirilmiştir.

3. 2. SÜLÜS NESİH, DİVANİ YAZILARI

Sülüs Nesih Karalama Kıt'ası

Osmanlı Karma Eserler müzayedesinde 26 Mayıs 2013 Pazar günü düzenlenen müzayede de Kâtibzâde Mehmed Refî' ketebeli bir eserde bulunmaktadır. Âharlı kağıt üzerine is mürekkebiyle sülüs ve nesih hatla kaleme alınmış karalama kıt'ası'nın tahmini bedeli ise 10.000 ile 12000 tl arasında satışa çıkarılmıştır⁵⁹.

Katalog No. 32

Fotoğraf 51. Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'nin Sülüs Nesih Karalaması

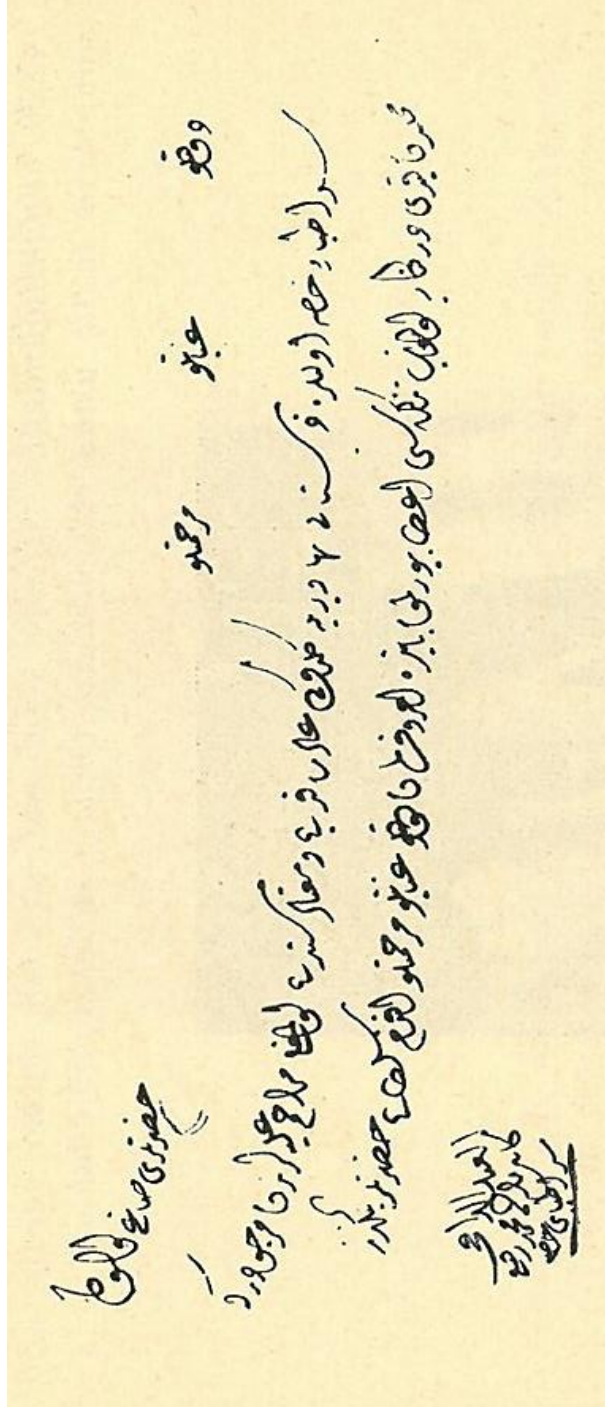
(<https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>)

⁵⁹ <https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>

Bulunduğu yer	: Özel Koleksiyon
Eser adı	: Sülüs ve Nesih Karalama
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: Tarihsiz (18.yy)
Hat nev'i	: Sülüs ve Nesih
Dili	: Arapça
Okunuğu	: -
İmzası	: <i>Meşekahû el-Fakîr Kâtibzâde</i>
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıd zemine sülüs ve nesih tarzında yansıtılmış, eserde müfredat ve mürekkebat rabbiyesir ve istiğfar duası yer almıştır. Cetvelleri altınla çekilmiş eserin iç pervazı hatib ebrusu, dış pervazı kesme battal ebrusudur.

Divânî Yazısı:

Katalog No. 33

Fotoğraf 52. Divânî Yazısı

(S. Ünver, a.g.e., s. 78)

Bulunduğu yer : Başvekâlet Arşivi, M. Cevdet tasnifi ,
Saraylar dosyasında N.252

Eser adı : Vesika

Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi

Yazıldığı târih : Vesika 10 Cemaziyelâhir 1758 (H.1172) tarihlidir.

Hat nev'i : Divânî

Eb'âdı : Vesikada yazılı satır boyu 22 cm dir.

Dili : Türkçe

Okunuğu : “Devletlû İnâyetlû Merhametlû Hazretleri sağolsun.

*Ser etubbâ-yı hâssa olanlara zebistan-i bahâ verilegeldüğu
âdet-i kadîm ve mu'tâd-ı mesnedim olmağla
merâhim-i aliyelerinden mercûdur ki, mahalden kaydı
derkenâr olunup tezkiyesi i'tâ buyrulmak bâbında
emr u fermân Devletlû, İzzetlû, Merhametlû Efendim
Sultanım Hazretlerinindir.”*

İmzası : *El-abdü'd-dâî Kâtibzâde Mehmed Refî' Ser-etubba-yî
hâssa.*⁶⁰

---

⁶⁰ S. Ünver, a.g.e., s. 78.

3. 3. TAŞA MAHKUK OLANLAR

Kasımpaşa Feyzullah Efendi Çeşmesi (H. 1129- M. 1717)

Kasımpaşa'daki Güzelce Kasımpaşa Camini 1737'de tekrar inşa ettiren Feyzullah Efendi caminin dışına kesme taştan klasik tarzda bir çeşme yaptırmış, kitabesi ise Kâtibzâde tarafından kaleme alınmıştır. Feyzullah Efendi, Hekimoğlu Ali Paşanın da kardeşidir⁶¹.

Katalog No. 34

Fotoğraf 53. Kasımpaşa'da Feyzullah Efendi Çeşmesi ön görünüm.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

---

⁶¹ S. Ünver, a.g.e., s. 47.

Bulunduğu yer : Kasımpaşa
Eser adı : Kasımpaşa Feyzullah Efendi Çeşmesi Kitabesi
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih : 1717 (H. 1129)
Hat nev'i : Celi Nesta'lik
Dili : Türkçe
Okunuşu :

*“Bârekallah çeşme-i zemzem-mesîl
Fisebîlillâh olmuşdur sebîl
Suyu muhtac idi çokdan bu mahal
Buldu suyun şimdi ammâ bî-adil
Küllü şey'in hay sırrın âşikâr
Eyledi bû mâ ile Hayy ü Celîl
Rûh-i pâki Vâkıfın şâd oldu çün
Vire sahib-hayre Hak ecr-i cezîl
Cüst ü cû eyler iken erbâb-ı dil
Feyzî –i zâr oldu tarîhe delîl
Lafz-ı pâk ile didi târîhini
Çeşme-i ayn 'ül-hayât ü selsebil”
(H. 1150/M. 1737)⁶².*

Diğer özellikler : Çeşme kesme taştan klasik tarzda yapılmıştır.

---

⁶² <http://www.suvakfi.org.tr/cesme/feyzullah-efendi-cesmesi-h-1150-m-1737/1073/>

Mustafa Efendi Çeşmesi (H.1152- M.1739)

Saraçhane başında Amcazade Hüseyin Paşa Medresesinin avlu kapısı bitişiğinde bu çeşme kesme taştan klâsik tarzda yapılmıştır. Ayna taşı düz ve sade teknesi sağlamdır. Suyu yoktur. Kemerinin üstündeki kitabe bozulmuş yer yer okunmaz hale gelmiştir⁶³.

Katalog No. 3

Fotoğraf 55. Mustafa Efendi (Şeyhülislam) Çeşmesi

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

⁶³ Süheyl Ünver, *Hekimbaşı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 46.

Fotoğraf 56. Çeşme Kitabesinin detayı

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Bulunduğu yer	: İst Fatih Saraçhane
Eser adı	: Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi Kîtabesi
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi
Yazıldığı târih	: 1739 (H.1152)
Hat nev'i	: Nesta'lik
Dili	: Eski Türkçe
Okunuşu	: “Şeyhülislâm müftî-yi nâmdâş-ı Mustafâ <i>Umde-i evlâd-ı Fahrü'ül-enbiyâ âli-makâm</i> <i>Âbı rû-yi mesned-ârayân-ı fazlü cûd</i> <i>Masdar-ı hayr eylemişdir zâtını Rabbu'l-enâm</i> <i>Kurb-ı kabr-i kurret-ül-aynda icrâ eyledi</i> <i>Fi-sebilillah bu âb-ı sâfi ol fahrü'l-kirâm</i> <i>Mevki'inde böyle âlâ çeşme bünyâd itdi kim</i> <i>Tarh-ı dil-cûsun-gören hayrân olur mâ-lâ kelâm</i> <i>Zâtını Mevlâ hemişe maksem-i erzâk edip</i> <i>Nâm -ı pâki hayr ile yâd ola tâ rûz-i kıyam</i> <i>Her biri âb-ı hayat-âsâ müselleme Şâkirâ</i> <i>Eyledim gencîde bir beyte iki târih-i tâm</i> <i>İç bu vâlâ çeşmeden ayn-ı hayat-ı can-fezâ</i> <i>Gel gel al iç zezem icrâ eyledi Müftî'lenâm⁶⁴”</i> (H. 1152- M. 1739)

Diğer özellikler : Çeşme kesme taştan klasik tarzda yapılmıştır.

⁶⁴ <https://kulturenvanteri.com/yer/seyhulislam-mustafa-efendi-cesmesi/>

Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi (H. 1157- M. 1744)

18 yy'da yapılan en nadide ve güzel eserlerden olup. Eyüp Balcı Yokuşuyla, Baba Haydar kuyusu Sokağı ile çevrilmiş, eser Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendiye aittir⁶⁵. Yapı malzemesi Küfeki taşından yapılan yapı, yüksek kapının kitabesi yedi sıra halinde hazırlanmış 26 mısralı bir kitabesi mevcuttur. En alt satırda iki, diğer satırlarda ise dörder mısra yer almaktadır⁶⁶.

Katalog No. 36

Fotoğraf 57. Şeyhülislâm Mustafa Efendi tekkesi girişi genel görünüm.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

⁶⁵ Süheyl Ünver, *Hekimbaşı ve Hattat Kâtibzâde Mehmet Refî' Hayatı ve Eserleri*, Kemal Matbaası, İstanbul 1950, s. 46.

⁶⁶ <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001>

Fotoğraf 58. Kitabe detayı.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Bulunduğu yer : Eyüp Balcı Yokuğu Haydar eğume Sokağı
Eser adı : Őeyhüislam Mustafa Efendi Tekkesi Kitabesi
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1744 (H.1157)
Hat nev'i : Nesta'lik
Dili : Türkçe
Okunuğu : “Rû-nümâ-yı reng-i bî-rengî olub mânend-i câm

Sine-sâfân-ı safâdan eyle kesb-i feyz-i tâm

Sâde levh-i nakş-ı beşti ol televvüden geçüb

Kıl ferâğ-ı bâlile tahsil müttekîn-i tamâm

Bâb-ı ihfâdan dühûl et bezm-i sırr-ı akdese

Râh-ı bî-sît ü sadâdır mûsûl-ı kenz-i merâm

Eyleyüb habs-i nefes dem-bestegân şehr-i râz

Kûe zikr-i hafiden oldular rehyâb-ı kâm

Hây u Hû'dan hânkâh-ı hâtırın kıl tahliye

Ol huzûr-ı kalb ile meşgul zikr ber-deuâm

Dergeh-i pey-bürdegân-ı menhec-i Sıddik'a gel

Kâmet-i ham-geşteni kıl kavs-i tâk-ı iltiyâm

Pişgâh-ı ser-bülendân-ı tarık-ı hafîyede

Hak-i pâ-y-ı hacegâni eyle câ-y-ı iltisâm

Pir-i Őehrah-ı hidayet cilvegâh-ı vahdetin

Âsitan-ı halvetin kıl mültecâ-yı sub u Őâm

Şeyhülislâm-i inâyet-kârın ihya etdiği

Ma'bed-i vâlânın et zıkr-ı cemilin iltizâm

Ka'be-i sıdk u safanın südde-i ulyâsını

Kıble-i ta'zim ile kıl buse-rgâh-ı ihtirâm

Hankâh-ı NakŐibendî'nin celîdir dîdeye

Tûde-i hak derinden gufre-i dâr'üs-selâm

Hal'-i na'ilin vücûd et bende-i ahrâr olup

Medhal-i azâdegân-ı mâ-sivâdır bu makâm

Kalb-i hâlis ile gel târihin eyle zıkr-ı hâss

Bâb-ı âbâd oldu bâb-ı tekke-i Müfti'l-enâm”

1744 (H. 1157)

Şiir olarak metni, Müderris Bosnevî Hâlis Mehmed (1876-1909) Efendi'ye ait olan, Kitabı, Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendinin hattı ile kaleme alınmıştır. Çift söveli ve kemerli kapının iki yanında tezyini amaçlı mihrab nişleri bulunmaktadır.⁶⁷

⁶⁷ <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001>

Katalog No. 37

Fotoğraf 59. Kitabe detayı

(Fotoğraf: Süleyman Berk/ 2020)

Tevhidhane, ana binanın güney cephesinde yer alan revaklı avlunun içerisindeki derviş hücrelerinin arasındadır. Tevhidhane kapısı üzerinde altı satır, üç sutundan oluşan on sekiz mısıralık bir kitabe bulunmaktadır. Eserin kime ait olduğu kaynaklarda geçmemektedir. Eser Süleyman berk tarafından tetkik edilmiş, Kâtibzâde'nin diğer yazılarıyla karşılaştırmış ve bu karşılaştırma sonucunda; keşideler, nun çanakları, dal ve mim harflerini incelediğimizde eserin Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendiye ait olduğu kanaatine varılmıştır.

- Bulunduğu yer : Eyüp Balcı Yokuşu Haydar Çeşme Sokağı
Eser adı : Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi, Tevhidhane Kitabesi
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1744 (H.1157)
Hat nev'i : Nesta'lik
Dili : Türkçe
Okunuşu : “Kavs-i mihrab-ı ibâdetdir bu tâk-ı dil-güşâ

Âsitâni râstân-ı dine olsa n'ola câ

Merkez-i vahdetde pâ-ber-câ-yı bâb-ı sıdk olub

Eylemiş kaddin kemer-bend-i der-i beyt-i Hudâ

Kûşe-girân-ı zevâyâ-yı ribât-ı uzlete

Mültecâdır süddesi mânend-i ebvâb-ı semâ

Şeyhülislâm-ı hakikat-âşinânın mescidi

Ehl-i zikre secdegâh-ı bî-riyâ olsa revâ

Bülbül-i gülbang-ı İslâmın nevâ-yı pâkine

Gonce-i kûşek-misâl verd-i hamrâyile vâ

Kıl ikâmet penc-erkân-ı bülend-i sünneti

Ver kuvâ-yı hamse-i İsmâma temkin-i dü-tâ

Şir'a-i ta'dîl erkân-ı salâ say ile

Kâmetin eyle sûtûn-ı bârigâh-ı kibriyâ

Suffe-zîb-i meşhed-i üns et derûn-ı akdesin

İ'tikâf-ı teba'a-i tevhid ile ol âşinâ

Pişgâh-ı tâk-ı târihinde zânû-bend olub

Ol mukim-i ma'bed-i müftî-i dîni Mustafâ''

1744 (H. 1157)

Şeyh Mehmed Emin Tokadî Kabir Kitabesi (1158/1745)

18.yy Osmanlı ulemasından M. Emin Tokadi, Fatih'te Unkapanı'ndan Bozdoğan su kemerine doğru çıkarken sağda kalan Piri Paşa Medresesi önündeki bu kabridtana defnedilmiş, kitabesi Kâtibzâde tarafından yazılmıştır⁶⁸.

Katalog No. 38

Fotoğraf 60. Şeyh Hoca Mehmed Emin Tokadinin kabir taşı kitabesi.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

⁶⁸ Muhittin Serin, *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2002, s. 42-44.

Fotoğraf 61. Kabir taşı kitabesi detay.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Bulunduğu yer	: Zeyrek Soğukkuyu Camii Haziresi
Eser adı	: Şeyh Hoca Mehmed Emin Tokadi kabir taşı kitabesi
Hattatı	: Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih	: 1745 (H. 1158)
Hat nev'i	: Celi Nesta'lik
Dili	: Türkçe
Okunuşu	: “ <i>El Bâkî Allah</i>

*Gülistân- ı Nakşibendi'den tîğ-ı ecel,
Bir gül-i sâdberki kat' itdi hezâr âh ü emîn.*

*Ya'ni Tokâdî Efendi ol Mehemmed nâmdâş,
Ârif- i billah emîn-i sırr-ı Rabbi'l-âlemîn*

*Mürşid- i râh- ı hidâyet hâcegânın erişdi.
Vâkıf-ı sırr-ı ledün ilme'l-yakîn hakka'l-yakîn.*

*Mürg-ı rehber olduğu ahrâra pes ma'rûf idi,
Zât-ı ma'sûmü'l-irâde, zülcenâhayn-ı zemîn.*

*Siyyemâ bâğ-ı Ahmed'in nahli idi,
Yek bin dest-i kerâmetle olup hil'at-güzîn*

*Eyleyüp habs-i nefes gavnâs-ı bahr-ı lâ-yezâl,
Buldu dürr-i vaslı irdi asla fer'inden emîn.*

*Esdikâdan, pençe-i şîr-i ecel dûr eyledi,
Ola Siddîk'ın karini şîr-i Hakla hem-nişîn.*

*Peyk-i Vahdet, sırr-ı pâkinden okur târihini,
Oldu lâhûte revân, Allah deyûb rûh-ı Emîn.”*

Nuruosmaniye Camii Medresesi İnşâ Kitabesi (H. 1169- M.1756)

Caminin yerinde daha önce Osmanlı Şeyhülislamlarından Hoca Sadettin Efendi'nin eşi Fatma Hatun'un mescidi bulunmaktaydı. Mescid yıkılınca I. Mahmut buraya yeni Camii inşâatı başlattı, I. Mahmut öldükten sonra ise adıyla ibadete açılmıştır. Külliye'deki Medrese ve Aşevi kitabeleri Kâtibzâde'ye aittir⁶⁹. kardeşi III. Osman zamanında “Nur-u Osmani” ye camii (Osmanlı'nın Nuru) adıyla Camii tamamlandı.

Camii ve medrese, imarethane, kütüphane, türbe, çeşme ve sebilden oluşan külliye'deki Medrese, yatılı Kur'an kursu olarak hizmet vermektedir⁷⁰.

Katalog No. 39

Fotoğraf 62. Nuruosmaniye Camii Medresesi kapısı genel görünüm.

Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

⁶⁹ Muhittin Serin, *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2002, s. 42-44.

⁷⁰ <https://kulturenvanteri.com/yer/nuruosmaniye-camii/#16/41.010354/28.970481>

Fotoğraf 63. Medrese Kapısı üstündeki kitabe detay.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Bulunduğu yer : Nuruosmaniye Camii Medresesi
Eser adı : Medrese inşâ kitabesi
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1756 (H.1169)
Hat nev'i : Nesta'lik
Dili : Türkçe
Okunuğu : “*Hazret-i Sultan Osman kim anın*

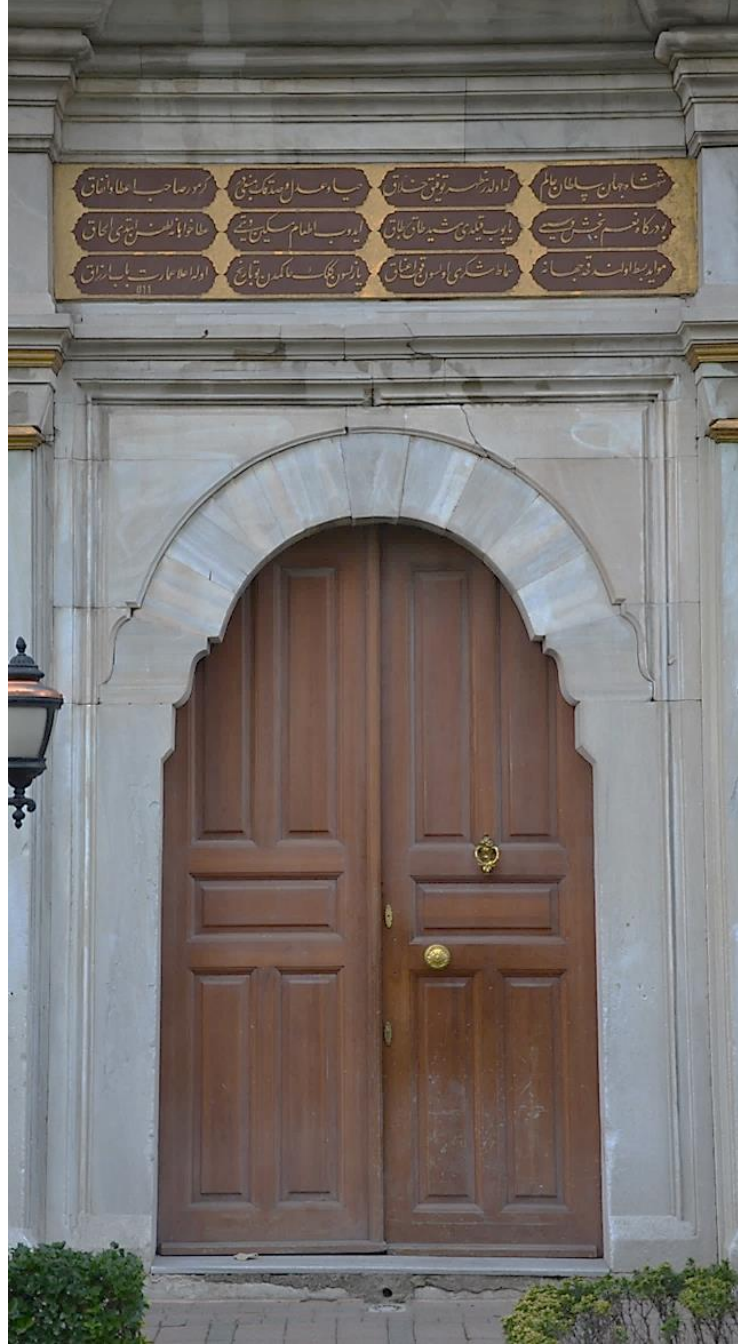
şefkat ü ihsanı şâmil herkese
Ehl-i ilm ü zümre-i tahsil içün
Yapdı âlî-yi müşeyyed medrese

Cevdet ü i'tâ..... tahkik ider
Metn-i feyzin kim ki tedris eylese
Hükm-i ihsanında yok selb-i vücud
..... icab ile her bî-kese

Yapdı Sultan-ı cihân-iktidar
Bu mahall-i nâil-i feyz-i akdese
Düştü bir tarîh-i Hâkem'den decâ
Medhal-i ilm ola bâb-ı medrese – 1169”

Nuruosmaniye Camii Aşhanesi inşâ kitabesi (H. 1169- M.1756)

Katalog No. 40

Fotoğraf 64. Nuruosmaniye Camii Aşhanesi kapısı genel görünüm.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Fotoğraf 65. Aşhane kapısı kitabesinden detay.

(Fotoğraf: Mikdat Kasap / 2019)

Bulunduğu yer : Nuruosmaniye Camii Medresesi
Eser adı : Aşhane inşâ kitabesi
Hattatı : Kâtibzâde Mehmed Refi' Efendi
Yazıldığı târih : 1756 (H.1169)
Hat nev'i : Celi Nesta'lik
Dili : Türkçe
Okunuğu : “*şehinşâh-ı cihân Sultan-ı âlem*
Ki oldur mazhar-i Tevfik-i Hallak
Hayâ vü adl ü sıdkın menbaidır
Keremdir sâhib-i atâ vü infak

Bu dergâh-ı niam-bahş ü sa'y
Yapub kıldı müşeyyed tâk ber-tâk
İdüp it'âm-ı miskîn ü yetimî

Mevayed bast olundukça cihana
Semat-ı şükri olsun kût-i a'nâk
Yazılsın kilik-i Hâkem'den bu tarih
Ola a'lâ imâret bâb-ı erzâk - 1169”

SONUÇ

İran’da doğan nesta’lik yazısı, Osmanlı coğrafyasına girdikten sonra Türk yorumuyla bir hayli gelişmiş tutulmuş ve yaygınlaşmıştır. Bu çerçevede ün yapmış öncü hattatlarımızın başında Kâtibzâde Mehmet Refî’ Efendi gelmektedir. Hekimbaşılığa kadar yükselen Kâtibzâde, hattatlığı yanında aynı zamanda iyi bir şair ve adalet dağıtan bir kadıdır.

Araştırmamızda imkanlar ölçüsünde tüm kaynaklara ulaşılmaya çalışılmış, bir kısmı geçmişte yayın konusu da olan eserlerinin bazıları sonradan bağışlanmış veya el değiştirmiş, bazılarının ise envanter numaraları ya değiştirilmiş ya da yanlış kaydedilmiş olduğundan bunlara ulaşmak mümkün olamamıştır. Bütün bunlarla birlikte elde edebildiğimiz veriler elinizdeki tezin omurgasını oluşturmaya yetmiştir.

Kâtibzâde’nin ortaya koyduğu eserlerin, bizim de istifade ettiğimiz kaynaklarda geçen ve tezimizde yer bulan örneklerden ibaret olduğunu düşünmemek gerekir. Bunlar dışında çeşitli sebeplerle bilgi dünyasıyla paylaşılmamış, gün yüzüne çıkmamış nice eserleri olduğunu düşünmekteyiz. Bu eserlere yurtta ve yurtdışında özel koleksiyonlarda veyahut kütüphanelerin ya da müzelerin tozlu depolarında rastlamak mümkün olabilir.

Müze ve özel koleksiyonlardan ulaşılabilen eserlerinde nesta’lik dışında sülüs, nesih ve divani dallarında da yazdığı görülmüştür. Çeşitli tarzlarda karalamaları vardır. Özellikle günümüze büyük ölçüde korunarak gelebilmiş mimarî yapılarda yer alan inşa kitabeleri de onun Nesta’lik hattındaki tavrını incelemek ve anlamak açısından ayrı bir değere sahiptir.

Sonuç olarak bu çalışma, Prof. Dr. Adnan Süheyl Ünver merhumun konuya ilk kez temasından yıllar sonra, Türk nesta’lik ekolünün kurucuları arasında yer alan hattat ve şair Hekimbaşı Kâtibzâde Mehmed Refî’ Efendi’nin en çok sayıda eserinin iki kapak arasında bir araya getirildiği ilk tez olmuştur.

Umudumuz ve dileğimiz, bu tezimizin ileriki yıllarda yapılacak daha kapsamlı çalışmalara bir basamak teşkil etmesidir.

KAYNAKÇA

- ALPARSLAN Ali**, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016.
- ALTINAY Ahmed Refik**, *Hicrî On İkinci Asırda İstanbul Hayatı*, İstanbul 1930.
- AYVANSARAYİ Hafız Hüseyin**, *Hadikatü'l-Cevâmi'*, İstanbul 1865.
- BAYAT Ali Haydar**, *Osmanlı Devleti'nde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar*, Ankara 1999.
- BERK Süleyman**, *Hat Sanatı*, İnkılab Yayınları, İstanbul 2013.
- DERMAN M. Uğur**, *Türk Hat San'atından Seçmeler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2017.
- DERMAN M. Uğur**, *Mehmed Râsim Eğrikapılı*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara 2003. c.28, s. 514-515.
- DERMAN M. Uğur**, *Harflerin Aşkı*, İstanbul 2014.
- HABİB Mirza**, *Hat ve Hattâtân*, Matbaa-i Ebuzziya, İstanbul 1888.
- KOZ Sabri**, *Bir Kitap Müzâyedesi*, İstanbul 1994.
- RADO Şevket**, *Türk Hattatları*, İstanbul 1971.
- MÜSTAKİMZÂDE Süleyman Sa'deddin**, *Tuhfe-i Hattâtin*, Şenyıldız Matbaacılık, İstanbul 2014.
- ÖZCAN Tahsin**, *Seyyid Mehmed Şerif Efendi*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara 2009. c.37, s. 69-70.
- ÖNAL Ebul Faruk**, *İstanbul'da Unutulan Bir Miras Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi, Sarayburnu Kitaplığı Yayinevi, İstanbul 2010.*
- SERİN Muhittin**, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2010.
- SERİN Muhittin**, *Kâtibzâde Mehmed Refi'*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara 2002. c.25, s. 42-44.

SUYOLCUZADE Mehmed Necib, *Devhatü'l-Küttâb*, Güzel San'atlar Akademisi Neşriyatı, İstanbul 1942.

UZUN Mustafa İsmet, *Addülbâki Ârif Efendi*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara 1998. c.1, s. 358-360.

ULUDAĞ Osman Şevket, *Beşbuçuk Asırlık Türk Tabâbeti Tarihi*, İstanbul 1341/1925.

ÜNVER Süheyl, *Hekimbaşı ve Hattat Katipzâde Mehmet Refi Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1950.

Url-1 (<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2017/11/17/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-11>).

Url-2 (<https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>).

Url-3 (<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2017/11/17/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-11>).

Url-4 (<https://www.google.com.tr/search?dcr=0&source=univ&tbm=isch&q=abd%C3%BClbaki+arif+efendi&sa=X&ved=2ahUKEwjT6qYyYbxAhVR6QKHZ4oAqUQjJkEegQIEhAB#imgrc=KhXK51UvF12jgM>).

Url-5 <http://hattatlarimiz.blogspot.com/2016/05/hattat-seyyid-osman-uveysi-binmehmed.html>.

Url-6 <http://www.eskieserler.net/yazardetayi.php?id=1133&page=4>.

Url-7 <http://www.suvakfi.org.tr/cesme/feyzullah-efendi-cesmesi-h-1150-m-1737/1073/>.

Url-8 <http://www.suvakfi.org.tr/cesme/feyzullah-efendi-cesmesi-h-1150-m1737/1073/>.

Url-9 <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdulbaki-arif-efendi>.

Url-10 <https://islamansiklopedisi.org.tr/imad-i-haseni>.

Url-11 <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyyid-mehmed-serif-efendi>.

Url-12 <https://kulturenvanteri.com/yer/seyhulislam-mustafa-efendi-cesmesi/>.

Url-13 <https://kulturenvanteri.com/yer/seyhulislam-mustafa-efendi-cesmesi/>.

Url-14 <https://www.alifart.com/hat/?brand=7237>.

Url-15 <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001>.

Url-16 <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001>.

Url-17 <https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2017/11/17/hat-sanatinin-buyukisimleri-11>.

Url-18 <https://www.ketebe.org/en/artist/durmuszade-ahmed-efendi-228>.

Url-19 <https://www.ketebe.org/sanatkar/beyazizade-ahmed-efendi-178>.

DİZİN

A

- Abbas Vehim Efendi, 7.
Abdülbâki Ârif Efendi (Kazasker), 3, 6, 17.
Abdülkerim, 2.
Abdülfettah, 5.
Ahmed Bosnavi, 23, 88.
Ahmed III. (Sultan), 4.
Allâh, 34, 35, 36, 37.
Ali Haydar Bey, 5.
Aklâm-ı sitte, 10, 15.
Ankarevî Mehmed Emin, 24.
Arapzâde Sadullah, 5.

D

- Durmuşzâde Ahmed Efendi, 19, 20.

E

- Eğrikapılı Rasim Efendi, 3, 6, 21, 22.

K

- Kâtibzâde Mehmed Refî', III, IV, V,
VI, VII, VIII, IX, 2, 3, 4, 6, 16, 27, 31,
35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 52, 53,
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 67,
69, 71, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 85, 87, 93,
96, 97, 98, 102, 105, 108, 109.
Kıbrısizâde İsmail Hakkı, 5.
Kevkeb Hafız Mehmed, 3, 6.

M

- Macid Ayrıl, 5.
Mahmud I. (Sultan), 103.
Mehmed Arif, 16.
Mehmed Esad Yesarî, 5, 15.
Mir İmadü'l-Hasenî, 4.
Mustafa Halim Özyazıcı, 5.
Mustafa, III. (Sultan), 9.
Mustafa Efendi, 59.

N

Nuruosmaniye cami, 33, 103, 104, 105, 106, 107, 108.

Nesta'lik, V, VI, VIII, IX, 1, 4, 6, 30, 31, 32, 35, 37, 39, 41, 43, 45,
47, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 67, 69, 71,
73, 75, 77, 79, 81, 83, 96.

Nesih, 31, 33, 84.

O-Ö

Osman III. (Sultan), 103.

Osman Üveysi, 23 24.

S-Ş

Sami Efendi, 30.

Seyid Osman Üveysî Efendi, 23, 24.

Sülüs, 31, 33, 84.

Süheyl Ünver, 8, 109.

Şeyh Mehmed Emin Tokadî, 100, 101, 102.

Y

Yesarizâde Mustafa İzzet, 30.

ESER RAPORU

Yapılan tezin tamamlayıcı uygulama unsuru olarak aşağıdaki iki eser hazırlanmış, diğer çalışmalarım dan üç eser daha eklenerek tez savunması sırasında jüri üyelerinin takdirlerine sunulmuştur.

No 1: Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi'yi takliden, Farsça Nesta'lik Mâil Kıt'a,
İs mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır.

No 2: Celi Nesta'lik Âyet-i Kerime, "*Fallâhü hayrun hâfızan ve hüve
erhamü'r-rahimin*" (Yusuf Sûresi, Âyet 64)

No 3: Celi Rik'a, "*Elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemin*" (Fatiha Sûresi, Âyet 2)

No 4: Celi Sülüs, "*Bismillahirrahmanirrahim*"

No 5: Nesta'lik, "Fatiha Sûresi"

Eser No 1

مؤلفه ذال
مر آنکه جانب این وفا کند دارد
خداست که معصومین را
کلاه دار بر سرش تا با آنکه دارد

Eser adı : Mâil Nesta'lik Kıt'a

Hattatı : Mikdat Kasap

Yazıldığı târih : 2021

Hat nev'i : Nesta'lik

Eb'âdı : 39 x 22.5 cm

Dili : Farsça

Okunuşu : Hüve'l-Ferdü'l-Ehad

Her ânki cânib-i ehl-i vefâ nigâh dâred

Hodaş der-heme hâl ez-belâ nigâh dâred

Geret hevâst ki ma 'şûk nekseled ...

Nigahdâr serrişte tâ nigh dâred

Anlamı : Vefâ ehlinin yanında olup onları gözeten kimseyi,
Allah her hâl ü kârda belâdan korur. Sevdiğinin sana
bağlı kalmasını diliyorsan, bu yolda fırsatı kaçıрма ki,
o da senden vazgeçmesin

Diğer özellikler : Kâtibzâde Mehmet Refi' Efendi'yi takliden tez çalışma
raporuna eklemek üzere is mürekkebi ile âherli kâğıda
yazılmıştır.

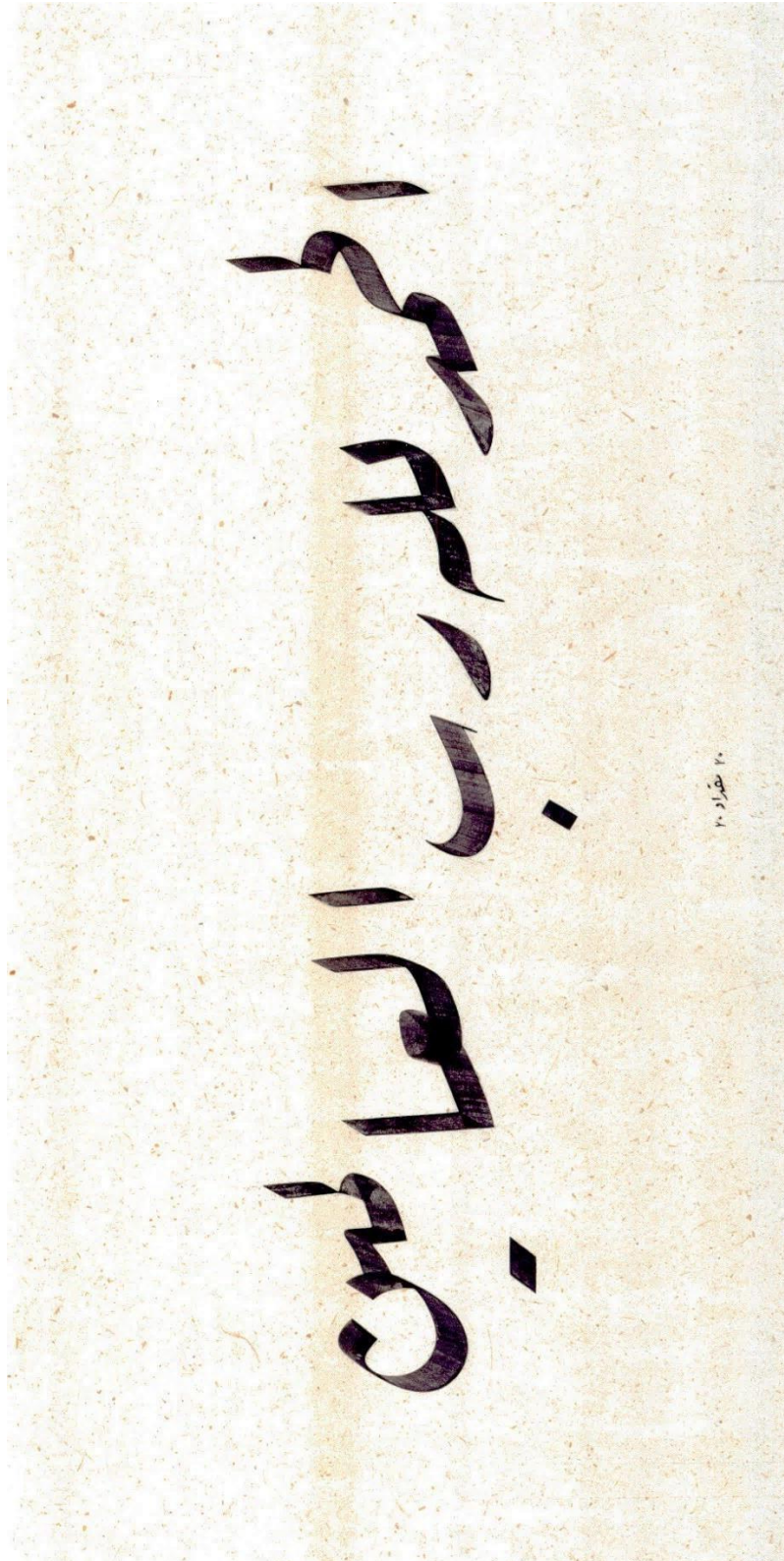
Eser No2

فاندر حارظا
وموارحم الارجين

٢٠ نقاد

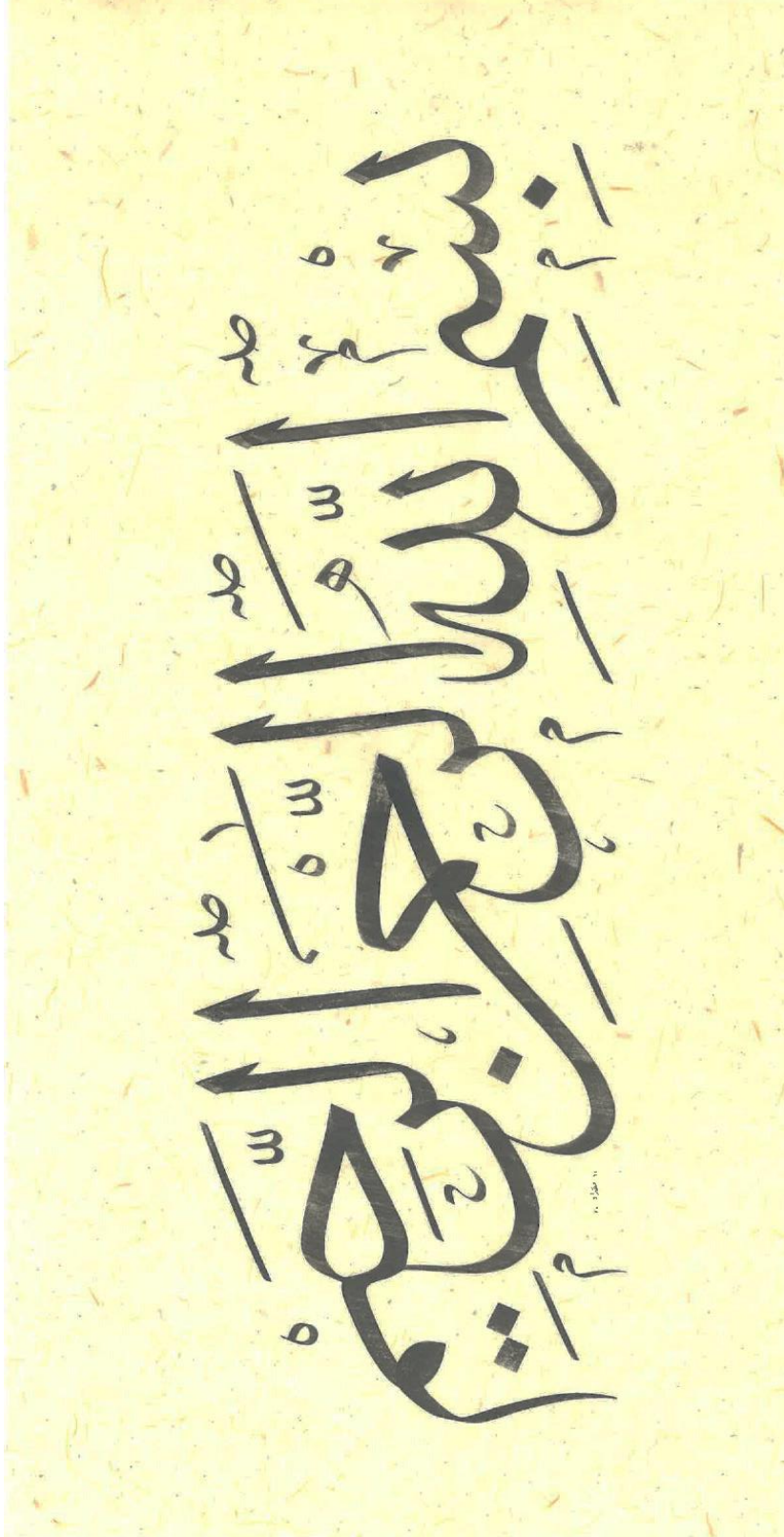
Eser adı	: Âyet-i Kerime
Hattatı	: Mikdat Kasap
Yazıldığı târih	: 2020
Hat nev'i	: Celi Nesta'lik
Eb'âdı	: 49 x 21.1 cm
Dili	: Arapça
Okunuşu	: " <i>Fallâhü hayrun hâfızan ve hüve erhamü'r-rahimîn</i> "
Anlamı	: En hayırlı koruyucu Allah'tır ve O, merhamet edenlerin en merhametlisidir. (Yusuf Suresi, Âyet 64)
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli nohudi kâğıd zemine klasik tekniklerle yazılmıştır.

Eser No 3

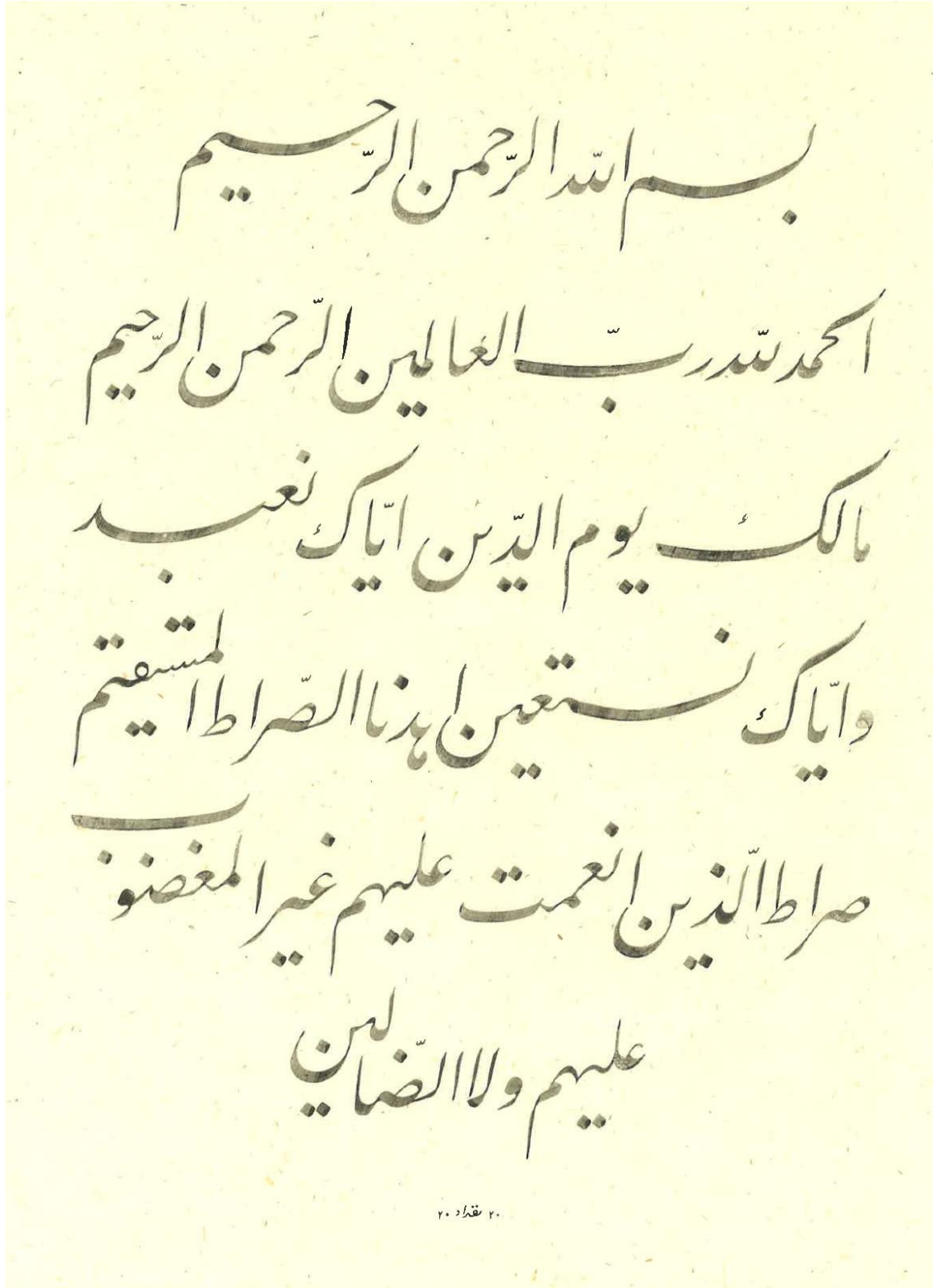

Eser adı	: Fatiha Sûresi Âyet 2
Hattatı	: Mikdat Kasap
Yazıldığı târih	: 2020
Hat nev'i	: Cefî Rik' a
Eb'âdı	: 47.6 x 24 cm
Dili	: Arapça
Okunuşu	: “ <i>Elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn</i> ”
Anlamı	: Hamd o âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatiha Sûresi, Âyet 2)
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli nohudi kâğıd zemine klasik tekniklerle yazılmıştır.

Eser No 4

Eser adı	: Besmele
Hattatı	: Mikdat Kasap
Yazıldığı târih	: 2021
Hat nev'i	: Celî Sülûs
Eb'âdı	: 40 x 20.3 cm
Dili	: Arapça
Okunuşu	: “ <i>Bismillahirrahmanirrahim</i> ”
Anlamı	: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile.
Diğer özellikler	: Yazı, is mürekkebi ile âherli kâğıda yazılmıştır.

Eser adı : Fatiha Sûresi
Hattatı : Mikdat Kasap
Yazıldığı târih : 2020
Hat nev'i : Nesta'lik
Eb'âdı : 23.4 x 32.2 cm
Dili : Arapça
Okunuşu : *Bismillahirrahmanirrahim*

*“El-hamdû lillâhi rabb'il-âlemîn. Er-rahmâni'r-rahîm.
Mâliki yevmi'd-dîn. İyyâke na'büdü
ve iyyâke neste'in. İhdine's-sırâta'l-mûstekîym
Sırâta'llezîne en'amte aleyhim
Ğayril-mağdûbi aleyhim
ve le'd-dâllîn”*

Anlamı : Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi olan Allah'a
mahsustur. O, Rahmândır ve Rahîmdir.
Ceza gününün mâlikidir.
(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden
medet umarız. Bize doğru yolu göster.
Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu;
gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!

Diğer özellikler : Yazı, is mürekkebi ile klasik metotlarla âherli kâğıda
yazılmıştır.